

Rolnummers 483 tot 486 -
488 tot 493 - 495 - 496 - 498 -
499 - 501 tot 504 - 507 - 508

Arrest nr. 5/94
van 20 januari 1994

A R R E S T

In zake : de beroepen tot vernietiging van de artikelen 20 tot 22 van de wet van 26 juni 1992 houdende sociale en diverse bepalingen, ingesteld door de burgerlijke vennootschap Medisch Centrum voor Huisartsen van het Leuvense Laboratorium en andere verzoekers.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters L. De Grève en M. Melchior, en de rechters K. Blanckaert, L.P. Suetens, H. Boel, L. François en J. Delruelle, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter L. De Grève,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de beroepen*

De vernietiging van de artikelen 20 tot 22 van de wet van 26 juni 1992 houdende sociale en diverse bepalingen, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 30 juni 1992, wordt gevorderd door :

1. de burgerlijke vennootschap Medisch Centrum voor Huisartsen van het Leuvense Laboratorium, gevestigd te Leuven, Maria Theresiastraat 63A,

volgens verzoekschrift van 3 december 1992, overgezonden bij op 3 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 483;

2. de Belgische Beroepsvereniging der Geneesheren-specialisten in Medische Biologie, gevestigd te 1050 Brussel, Kroonlaan 20,

volgens verzoekschrift van 3 december 1992, overgezonden bij op 3 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 484;

3. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een b.v.b.a. Algemeen Medisch Laboratorium, met zetel te 2018 Antwerpen, Desguinlei 88, bus 1,

4. Joseph Verstraete, klinisch bioloog, wonende te Schilde, Eekhoornlaan 30,

5. Ludo Verstraete, klinisch bioloog, wonende te Aartselaar, Leon Gilliotlaan 101, bus 4,

volgens verzoekschrift van 1 december 1992, overgezonden bij op 3 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 485;

6. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een b.v.b.a. Labomex, met zetel te Sint-Niklaas, Parklaan 78,

7. Veronique Van Damme en Christian Gelijckens, klinische biologen, beiden wonende te Sinaai, Kernemelkstraat 147,

volgens verzoekschrift van 30 november 1992, overgezonden bij op 3 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 486;

8. de b.v.b.a. «Laboratoire de Biologie Humaine », met zetel te Lasne-Ohain, chaussée de Louvain 420,

volgens verzoekschrift van 8 december 1992, overgezonden bij op 8 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 488;

9. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een b.v.b.a. «New-Larem Namur », met zetel te Namen, rue Jean-Baptiste Brabant 56,

volgens verzoekschrift van 7 december 1992, overgezonden bij op 8 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 489;

10. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een eenpersoons-b.v.b.a. «Laboratoire Médical Saint-Pierre », met zetel te Wasme, rue Saint-Pierre 72,

volgens verzoekschrift van 7 december 1992, overgezonden bij op 8 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 490;

11. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een b.v.b.a. «Laboratoire d'Hormonologie et de Chimie Clinique I.B.C. », met zetel te Oupeye, rue Jules Destrée 17,

volgens verzoekschrift van 7 december 1992, overgezonden bij op 8 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 491;

12. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een c.v. CDH-Larem, met zetel te 1180 Brussel, Alsebergsesteenweg 196,

13. Rudi Marien, klinisch bioloog, wonende te Sint-Martens-Latem, Bosstraat 54,

14. Marie-Claire Van Droemme, klinisch biologe, wonende te Sint-Martens-Latem, Koperstraat 39,

15. Michèle Libotte, wonende te 1160 Brussel, P. Gêruzetstraat 15,

volgens verzoekschrift van 7 december 1992, overgezonden bij op 8 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 492;

16. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een b.v.b.a. «Laboratoire d'Analyses Médicales Roman Pais », met zetel te Nijvel, rue Seutin 11d,

volgens verzoekschrift van 7 december 1992, overgezonden bij op 8 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 493;

17. de publiekrechtelijke vereniging «Association hospitalière Etterbeek-Ixelles », met zetel te 1050 Brussel, Jan Paquotstraat 63,

volgens verzoekschrift van 11 december 1992, overgezonden bij op 11 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 495;

18. het Openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn van Brussel, met zetel te 1000 Brussel, Hoogstraat 298a,

19. de « Union professionnelle des médecins des hôpitaux universitaires de Bruxelles », met zetel te 1000 Brussel, Abrikozenboomstraat 7, bus 2,

20. Pierre Fondu, arts-bioloog, wonende te Wemmel, Mercatorlaan 9,

volgens verzoekschrift van 11 december 1992, overgezonden bij op 11 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 496;

21. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een b.v.b.a. « Medical Research Laboratories », met zetel te Brugge, Vrijdagmarkt 10,

22. Jean-Pierre Tavernier, klinisch bioloog, wonende te Oostende, Zilverlaan 131,

volgens verzoekschrift overgezonden bij op 21 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 498;

23. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een b.v.b.a. «Laboratoire danalyses médicales Philippe Ralet », met zetel te Beyne-Heusay, Château de Neufcour,

volgens verzoekschrift van 28 december 1992, overgezonden bij op 28 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 499;

24. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een b.v.b.a. «Laboratoire Vieux Mayeur », met zetel te Luik, rue du Vieux Mayeur,

volgens verzoekschrift van 28 december 1992, overgezonden bij op 28 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 501;

25. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een b.v.b.a. «Labo Waasland », met zetel te Sint-Gillis-Waas, Meerdonkorp 25,

26. Julien Bruyland, apotheker-klinisch bioloog, wonende te Lauwe, Sabbestraat 240,

27. Paul Nagels, apotheker-klinisch bioloog, wonende te Sint-Gillis-Waas, Meerdonkorp 25,

volgens verzoekschrift van 29 december 1992, overgezonden bij op 29 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 502;

28. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een b.v.b.a. Laboratorium voor Klinische Ontledingen, met zetel te Sint-Truiden, Nijverheidslaan 9,

29. Jan Lemmens, klinisch bioloog, wonende te Sint-Truiden, Nieuwpoort 22,

30. Willy Jeandarme, klinisch bioloog, wonende te Sint-Truiden, Gorseweg 101,

volgens verzoekschrift van 29 december 1992, overgezonden bij op 29 december 1992 ter post
aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 503;
31. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een b.v.b.a. Labo Aalst, met zetel te
Aalst, Zonnestraat 3,
32. Paul Nagels, apotheker-klinisch bioloog, wonende te Sint-Gillis-Waas, Meerdonkdorp 25,

volgens verzoekschrift van 31 december 1992, overgezonden bij op 31 december 1992 ter post
aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 504;
33. de burgerlijke vennootschap in de rechtsvorm van een b.v.b.a. « Laboratoire de Biologie
Médicale Bauduin » met zetel te Edingen, Val Lise Square 7,

volgens verzoekschrift van 31 december 1992, overgezonden bij op 31 december 1992 ter post
aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 507;
34. de burgerlijke vennootschappen in de rechtsvorm van een b.v.b.a. « Laboratoire Deltenre »
met zetel te 's Gravenbrakel, avenue du Marouset 4,
35. « Laboratoire Abria », met zetel te Seraing, rue Verte 173/2,
36. « Laboratoire Aerts & Filot », met zetel te Neupré, rue Maflot 27a,
37. « Laboratoire Amercoeur », met zetel te Luik, rue d'Amercoeur 55,
38. « Laboratoire d'Analyses Médicales Delatte », met zetel te Zinnik, rue Grégoire Wincqz 6,
39. « Laboratoire d'Analyses Médicales Jacquemotte », met zetel te Fléron, rue Reine Astrid
20,

40. « Laboratoire Libem », met zetel te Bergen, rue A. Masquelier 57,
41. « Laboratoire A. Marchand », met zetel te Luik, boulevard de Froidmont 14,
42. « Labo Medic », met zetel te Namen, avenue Cardinal Mercier 63,
43. « Laboratoire Luc Olivier », met zetel te Villers-le-Bouillet, rue le Marais 15,
44. « Laboratoire de Pathologie et de Microscopie électronique », met zetel te Thuin, route d'Anderlues 48,

45. « Laboratoire J. Woestyn », met zetel te Moeskroen, Stationsstraat 130,
46. « Laboratoire Larebio Binche », met zetel te Binche, rue Blanc Coron Delière 60,
47. « Institut de Médecine physique », met zetel te Binche, Grand-Place 18-19,
48. de feitelijke vereniging « Laboratoire d'Analyses Médicales », met zetel te Alleur, rue Lambert Dewonck 207,
- volgens verzoekschrift overgezonden bij op 30 december 1992 ter post aangetekende brief, ingeschreven onder rolnummer 508.

II. *De rechtspleging*

Bij beschikkingen van 4, 9, 14, 22, 29 en 30 december 1992 en van 5 januari 1993 heeft de voorzitter in functie de leden van de zetel in iedere zaak aangewezen conform de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen reden was om de artikelen 71 en volgende van de voormelde bijzondere wet toe te passen.

Bij beschikking van 7 januari 1993 heeft het Hof in de zaak met rolnummer 493 rechter J. Delruelle aangewezen als lid van de zetel en als verslaggever ter vervanging van de heer D. André, die tot voorzitter werd gekozen.

Bij beschikking van 7 januari 1993 heeft het Hof de zaken samengevoegd.

Er is kennisgegeven van de beroepen, conform artikel 76 van de organieke wet, evenals van de beschikking tot samenvoeging, bij ter post aangetekende brieven van 3 februari 1993.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 6 februari 1993.

De Ministerraad heeft bij ter post aangetekende brief van 19 maart 1993 een memorie ingediend.

Een afschrift van die memorie is conform artikel 89 van de organieke wet overgezonden bij ter post aangetekende brieven van 26 mei 1993.

Bij beschikkingen van 1 juni 1993 en 4 november 1993 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, respectievelijk tot 3 december 1993 en 3 juni 1994 verlengd.

De verzoekende partijen « Medical Research Laboratories » e.a., Medisch Centrum voor Huisartsen van het Leuvense Laboratorium, « Laboratoire de biologie humaine », « Laboratoire Vieux Mayeur », « Laboratoire d'Analyses Médicales Ph. Ralet », « Laboratoire Abria » e.a., Openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn van Brussel e.a., « Association hospitalière Etterbeek-Ixelles », « Laboratoire médical Saint-Pierre », « Laboratoire d'analyses médicales Roman Pais », CDH-Larem e.a., « New-Larem Namur » en « Laboratoire d'hormonologie et de chimie clinique I.B.C. » hebben ieder bij ter post aangetekende brief, binnen de bij artikel 89 van de organieke wet voorgeschreven termijn, een memorie van antwoord ingediend.

Bij beschikking van 9 november 1993 heeft de voorzitter rechter K. Blanckaert aangewezen als lid van de zetel ter vervanging van de heer L. De Grève, die tot voorzitter werd gekozen.

Bij beschikking van 9 november 1993 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de terechtzitting vastgesteld op 16 december 1993.

Van die beschikking is aan de partijen en aan hun advocaten kennisgegeven bij ter post aangetekende brieven van 10 november 1993.

Op de terechtzitting van 16 december 1993 :

- zijn verschenen :

. Mr. L. Van Hout en Mr. X. Leurquin, advocaten bij de balie te Brussel, voor verzoekster in de zaak met rolnummer 483;

. Mr. L. De Schrijver, advocaat bij de balie te Gent, voor de verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 484, 485, 486 en 498;

. Mr. D. Lagasse, advocaat bij de balie te Brussel, voor verzoekster in de zaak met rolnummer 488;

. Mr. J. Cruyplants, advocaat bij de balie te Brussel, voor de verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 489, 490, 491, 492 en 493;

. Mr. M.-J. Ghysseels, advocaat bij de balie te Brussel, voor de verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 495 en 496;

. Mr. M. Vanden Dorpe, advocaat bij de balie te Luik, voor verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 499 en 501;

. Mr. B. De Laet, *loco* Mr. M. Stommels, advocaten bij de balie te Antwerpen, voor de verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 502, 503 en 504;

. Mr. K. Ronse, *loco* Mr. Ph. Gérard, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel;

- hebben de rechters H. Boel en J. Delruelle verslag uitgebracht;

- zijn voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd conform de artikelen 62 en volgende van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

III. *In rechte*

- A -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

1.A.1. Het merendeel van de verzoekende partijen, rechtspersonen, doen van hun belang blijken door het feit dat zij eigenaars en exploitanten van laboratoria voor klinische biologie zijn, en onder de werkingssfeer vallen van de aangevochten bepalingen zodat hun situatie door de aangevochten normen persoonlijk, rechtstreeks en ongunstig wordt beïnvloed.

De verzoekende partijen, rechtspersonen, in de zaken met rolnummers 485, 486, 498, 502, 503 en 504 voegen daaraan toe dat de bestreden bepalingen van de wet de normale werking van die laboratoria ernstig in gevaar brengen en zelfs onmogelijk maken met alle nadelige gevolgen van dien, zowel voor de patiënten en het tewerkgestelde personeel als voor de vennootschap zelf en haar bestuurders en vennoten.

De verzoekende partij in de zaak met rolnummer 484 is een beroepsvereniging waarvan het maatschappelijk doel, zoals dit is omschreven in de oprichtingsakte, daadwerkelijk wordt nagestreefd en voldoende is onderscheiden van het algemeen belang en van het belang van de leden van de vereniging.

De tweede verzoekende partij in de zaak met rolnummer 496 is een erkende beroepsvereniging. De bestreden bepalingen raken de belangen van haar leden (artsen, biologen en anderen), zowel op geldelijk als op strikt professioneel vlak.

De derde verzoekende partij in die zaak is arts-bioloog en lid van voormelde beroepsvereniging.

De verzoekende partij in de zaak met rolnummer 495 is een publiekrechtelijke vereniging die een openbaar ziekenhuis exploiteert dat erkend is als universitair stagemeester en over een laboratorium voor klinische biologie beschikt. De bestreden bepalingen zijn op haar activiteiten toepasselijk en verstoren de normale werking van het laboratorium, met alle eventuele gevolgen, zowel voor de patiënten als voor het personeel.

De eerste verzoekende partij in de zaak met rolnummer 496 beheert overheidsziekenhuizen die over laboratoria voor klinische biologie beschikken. De bestreden bepalingen zijn op die activiteiten van toepassing en verstoren de normale werking ervan.

De verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 499 en 501 beheren laboratoria voor klinische biologie. Zij werden door het R.I.Z.I.V. gevraagd voorschotten te betalen op grond van facturen die zij betwisten voor de arbeidsrechtbank. De laatste zijn gebaseerd op de betwiste bepalingen.

De laatste verzoekende partij in de zaak met rolnummer 508 is een feitelijke vereniging « rechtsgeldig vertegenwoordigd door de twee leden van die vereniging ».

De verzoekende partijen, natuurlijke personen, laten gelden dat zij vennoot of aandeelhouder zijn van dergelijke vennootschappen en derhalve persoonlijk en onmiddellijk belang hebben bij het beroep omdat de nadelige weerslag van de aangevochten bepalingen op de activiteiten en het voortbestaan van de vennootschappen hen als vennoot of aandeelhouder rechtstreeks betreft; zij worden door de bestreden bepalingen geraakt in de uitoefening van hun beroepsactiviteit als klinisch bioloog en in hun organisatie in een vennootschap met een of meer andere klinisch biologen.

1.A.2. De Ministerraad is van oordeel dat de zeer algemene beschouwingen van de verzoekende partijen in de zaak met rolnummer 496 - het O.C.M.W. van Brussel, de « Union professionnelle des médecins des Hôpitaux Universitaires de Bruxelles » en professor P. Fondu - het niet mogelijk maken vast te stellen waarin het concreet, rechtstreeks en ongunstig effect zou bestaan dat het recuperatiesysteem zou veroorzaken op het vlak van de honoraria en de kwaliteit van de verzorging.

De Ministerraad betwist de ontvankelijkheid van de andere beroepen niet : zij zijn binnen de termijnen ingesteld, de partijen hebben de hoedanigheid om in rechte te treden en tonen het vereiste belang aan.

1.A.3. De verzoekende partijen in de zaak met rolnummer 496 wijzen erop dat de derde verzoekende partij een waarnemend diensthoofd is van de dienst klinische biologie van het Universitair Brugmann Ziekenhuis. Hij

geniet een forfaitaire vergoeding en een kliniekvergoeding die afhankelijk is van zijn medische prestatie en de financiële enveloppe die door de beheerder wordt vastgesteld. Deze kliniekvergoeding, die ook gekoppeld is aan de financiële inkomsten van de ziekenhuizen van de eerste verzoekende partij, moet waarschijnlijk worden herzien wanneer het systeem van de *ristorno's* behouden blijft, zodat zijn pecuniair statuut eronder zal lijden.

Het Hof heeft in zijn arrest nr. 6/90 van 25 januari 1990 beslist dat een persoon die tewerkgesteld is in een laboratorium voor klinische biologie van een ziekenhuis belang heeft bij de vernietiging van bepalingen die de financiële middelen van de laboratoria beperken of verminderen.

De tweede verzoekende partij is een erkende beroepsvereniging die als doel heeft de bescherming en de ontwikkeling van de professionele, morele en materiële belangen van haar leden, die als geneesheren verbonden zijn aan de Universitaire Ziekenhuizen Brugmann-Volwassenen, Saint-Pierre en Huderf en het Instituut Jules Bordet. Zij is mede-ondertekenaar van de overeenkomsten tussen het O.C.M.W. en de geneesheren. Een erkende beroepsvereniging heeft belang bij de vernietiging van bepalingen die de belangen van haar leden rechtstreeks en ongunstig kunnen raken (arresten nrs. 19/90 van 31 mei 1990 en 15/91 van 13 juni 1991). De belangen van al haar leden zijn trouwens geraakt omdat, enerzijds, het beroep op de klinische biologie een voorafgaande voorwaarde is die noodzakelijk is voor het merendeel van de andere therapeutische handelingen en omdat, anderzijds, de bestreden bepalingen een negatieve weerslag hebben op de «pool» van de honoraria en dus een rechtstreekse weerslag op andere diensten. Iedere beslissing die de inkomsten van de ziekenhuizen raakt, raakt de begroting van de eerste verzoekende partij. Zij zal in geval van deficit van de klinische laboratoria waartoe de bestreden bepalingen leiden, genoodzaakt zijn bepaalde herstructureringsmaatregelen te nemen.

Ten gronde

De door de partijen aangevoerde middelen

2.A.1. De verzoekende partij in de zaak met rolnummer 483 voert als eerste middel de schending aan van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet *juncto* de artikelen 11, 92, 93 en 107 van de Grondwet, de grondbeginselen van de rechtsstaat en de scheiding der machten, alsmede de artikelen 6.1, 13 en 14 van het Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden en artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol van 20 maart 1952 bij dat Verdrag, alsmede artikel 14 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten van 19 december 1966.

In het *eerste onderdeel* laten de verzoekende partijen gelden dat de bestreden bepalingen, die een bekrachtiging door de wetgever met terugwerkende kracht behelzen, ten koste van de betrokkenen een inmenging inhouden in de rechterlijke functie in zoverre te hunnen aanzien doelbewust en met terugwerkende kracht reeds gewezen of te wijzen rechterlijke beslissingen niet (zullen) worden toegepast en te hunnen aanzien met terugwerkende kracht het recht wordt opgeheven voor de hoven en rechtbanken van de rechterlijke orde en de Raad van State de regelmatigheid aan te vechten van de maatregelen die bij de koninklijke besluiten van 22 maart 1989, 26 februari 1991 en 5 maart 1992 zijn ingevoerd, zodat hun met terugwerkende kracht het recht wordt ontzegd van effectieve toegang tot een rechter waarvoor zij de algehele grondwettigheid van de maatregelen zouden kunnen betwisten.

Zij stellen dat rekening houdende met de gevolgen van de retroactieve bekrachtiging, alsook met de fundamentele beginselen die ter zake gelden - het beginsel van de rechtsstaat, het beginsel van de scheiding der machten, het beginsel van de gelijkheid voor de hoven en rechtbanken, het beginsel van de rechtszekerheid - en bovendien rekening houdende met de juridictionele garanties geboden door de toegankelijkheid van de rechtspleging, die nochtans aan de categorie van personen waarop de bestreden bepalingen van toepassing zijn worden ontnomen, geen uit het algemeen belang geputte verantwoording bestaat, noch een redelijk verband kan worden aangetoond tussen de aangewende middelen en het beoogde doel - zelfs in de veronderstelling dat dit een rechtmatig doel zou zijn, *quod non* - waardoor de hen opgelegde discriminatoire behandeling zou worden verantwoord.

In de zaken met rolnummers 484, 485, 486, 498, 499, 501 en 502 tot 504 worden soortgelijke grieven aangevoerd in een uit twee onderdelen bestaand eerste middel. De verzoekende partijen in die zaken preciseren dat de memorie van toelichting geen twijfel laat bestaan over het doel van de wet: dat bestaat erin te beletten dat laboratoria voor klinische biologie de Raad van State en de arbeidsgerechten met toepassing van artikel 107 van de Grondwet de regeling zoals die eerder in besluiten vervat lag, onwettig en nietig laten verklaren.

Die verzoekende partijen stellen dat een wetsbepaling die uitdrukkelijk als onderwerp en als doel heeft een eerder ingestelde regeling onaantastbaar te maken door de onwettigheid van een koninklijk besluit met terugwerkende kracht op te heffen, het gelijkheidsbeginsel schendt in zoverre de wetgever een hele categorie van burgers op wie de regeling van het koninklijk besluit toepasselijk is een essentiële jurisdictionele waarborg ontzegt die voor alle burgers geldt, zonder dat die ongelijke behandeling objectief is verantwoord. Volgens de verzoekende partijen staat het door de wetgever nagestreefde doel niet toe te concluderen dat een objectieve en redelijke verantwoording bestaat voor de discriminatie die in het leven wordt geroepen ten aanzien van de laboratoria welke prestaties verstrekken aan niet-opgenomen rechthebbenden en alle andere rechtssubjecten aan wie de jurisdictionele bescherming effectief wordt geboden.

In het *tweede onderdeel* laat de verzoekende partij in de zaak met rolnummer 483 gelden dat de aangevochten bepalingen, in zoverre zij eerder bij koninklijk besluit genomen maatregelen met terugwerkende kracht wettelijk bekrachtigen, ten koste van de betrokkenen met terugwerkende kracht een schuldorderingsrecht ontnemen dat ontstaan is uit de onwettigheid van de regeling die de bepalingen beogen te bekrachtigen. Hiervoor zou opnieuw geen verantwoording bestaan die in overeenstemming is met de regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie.

Het eerste middel in de zaak met rolnummer 483 stemt inhoudelijk overeen met het eerste middel in de zaken met rolnummers 488 tot 493, 495, 496, 507 en 508.

2.A.2. De verzoekende partij in de zaak met rolnummer 483 voert als tweede middel de schending aan van de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie, doordat artikel 20 van de aangevochten wet een verschil in behandeling in het leven roept tussen de laboratoria voor klinische biologie die vóór de inwerkingtreding van de aangevochten norm de door het R.I.Z.I.V. gevorderde bedragen effectief hebben betaald en de laboratoria voor klinische biologie die, aangezien zij gedurende diezelfde periode geen stortingen hebben gedaan, de voor die periode verschuldigde bedragen pas moeten betalen vanaf het ogenblik dat die van hen zullen kunnen worden gevorderd op grond van artikel 34*undecies bis* en de uitvoeringsbesluiten die dat artikel postuleert. Volgens de verzoekende partij is een dergelijk verschil in behandeling niet in overeenstemming met de regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie. Zij eisen van de wetgever dat, wanneer hij de gevolgen wil bepalen van een vroegere regeling die hij vervangt door een retroactieve bekrachtiging, en die toepasselijk was op alle laboratoria voor klinische biologie, hij alle laboratoria die onder de toepassing van de vroegere regeling vallen gelijk behandelt. Volgens haar is een verschil in behandeling slechts toelaatbaar indien er een objectieve verantwoording bestaat in verband met het algemeen belang en de behandeling waaraan zij worden onderworpen in redelijkheid evenredig is met het doel van de wet.

Het tweede middel in de zaken met rolnummers 488 tot 493, 495, 496, 499, 501, 507 en 508 stemt inhoudelijk overeen met het tweede middel in de zaak met rolnummer 483.

2.A.3. De verzoekende partij in de zaak met rolnummer 483 voert als derde middel de schending aan van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet *juncto* de artikelen 11, 12 en 112 van de Grondwet. Zij stelt dat de aangevochten bepalingen, ten koste van de betrokkenen, de ontzegging tot gevolg hebben van een gedeelte van de honoraria die wettig en regelmatig zijn betaald volgens een tarief dat is opgelegd voor een dienstprestatie die wettig en regelmatig werd verricht en dat die ontzegging van honoraria niet anders dan als een vermomde onteigening, een verbeurdverklaring of een verkapte belasting kan worden gezien, die geen tegenhanger hebben in het stelsel waaraan de andere hulpverleners zijn onderworpen die voor de terugbetalingen van het R.I.Z.I.V. in aanmerking komen.

Het derde middel in de zaak met rolnummer 483 stemt inhoudelijk overeen met het derde middel in de zaken met rolnummers 488, 499, 501, 507 en 508, het vijfde middel, eerste onderdeel, in de zaken met rolnummers 495 en 496 en het vijfde middel in de zaken met rolnummers 484 tot 486, 489 tot 493, 498, 502 tot 504.

2.A.4. Als vierde middel wordt in de zaak met rolnummer 483 de schending aangevoerd van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet. Volgens de verzoekende partij hebben de aangevochten bepalingen ten koste van de betrokkenen de ontzegging tot gevolg van een gedeelte van de honoraria die wettig en regelmatig zijn betaald volgens een tarief dat is opgelegd voor een dienstprestatie die wettig en regelmatig werd verricht, en is die ontzegging, die tot doel heeft de uitgaven voor klinische biologie te beperken, geen maatregel die verband houdt, althans geen evenredig verband, met het nagestreefde doel, aangezien de verzoekende partij niet aan de basis ligt en kan liggen van de stijging van de uitgaven voor klinische biologie, die immers het gevolg is van de toename van de medische voorschriften.

Het vierde middel in de zaak met rolnummer 483 stemt inhoudelijk overeen met het vierde middel in de zaken met rolnummers 488, 507 en 508 en het tweede onderdeel van het vijfde middel in de zaken met rolnummers 495 en 496.

2.A.5. Als vijfde middel wordt in de zaak met rolnummer 483, de schending aangevoerd van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet *juncto* artikel 7 van het decreet d'Allarde van 2-17 maart 1791.

Volgens de verzoekende partij beletten de aangevochten bepalingen dat degenen die de leiding hebben van de laboratoria voor klinische biologie de tewerkstelling in hun onderneming op economisch en financieel verantwoorde wijze kunnen beheren, invoeren en waarborgen, omdat het ristornostelsel die laboratoria ertoe verplicht diensten en verstrekkingen met verlies te verlenen en/of te verkopen. De verzoekende partij legt ook de nadruk op het feit dat het tarief van de prestaties dat verlaagd wordt door het stelsel van de ristorno's van verscheidene externe factoren afhangt waarmee de laboratoria niets uit te staan hebben, onder meer de beslissing betreffende de omvang van het algemeen budget voor klinische biologie en de handelwijze van de andere laboratoria voor klinische biologie. Het gevolg daarvan is onzekerheid waardoor het de laboratoria onmogelijk is een vanuit economisch en financieel oogpunt toekomstgericht beleid te voeren.

Volgens de verzoekende partij wordt daardoor op discriminerende wijze afbreuk gedaan aan hun vrijheid van handel en nijverheid, die impliceert dat wie een beroepsactiviteit uitoefent op gelijke wijze het recht geniet er een redelijke beloning voor te krijgen, die vooraf is vastgesteld, met inbegrip van een redelijke winst om, conform de economische regels, de continuïteit van de onderneming en de tewerkstelling die zij verschaft te kunnen verzekeren, en uit de verrichte industriële activiteit en de verleende diensten in redelijkheid verantwoorde inkomsten te behalen. Volgens de verzoekende partij kan de discriminatie waarvan zij het slachtoffer is, niet objectief en in redelijkheid worden verantwoord.

Het vijfde middel in de zaak met rolnummer 483 stemt inhoudelijk overeen met het tweede middel in de zaken met rolnummers 484 tot 486, 489 tot 493, 498, 503 en 504, het vierde middel in de zaken met rolnummers 495 en 496, 499 en 501 en het vijfde middel in de zaken met rolnummers 488, 507 en 508.

2.A.6. De verzoekende partij in de zaak met rolnummer 483 voert als zesde middel de schending aan van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet *juncto* artikel 14 van het Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden en artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij dat Verdrag. Dat middel bestaat uit vijf onderdelen.

In het *eerste onderdeel* stelt de verzoekende partij dat de aangevochten bepalingen, in zoverre zij een stelsel invoeren krachtens hetwelk de terug te vorderen bedragen vastgesteld worden per progressieve schijven op grond van de omzet van de laboratoria of op grond van de door de laboratoria gedane uitgaven voor klinische biologie, ten koste van de betrokkenen tot ontoelaatbare discriminaties leiden wat de lasten betreft die aan de verschillende categorieën van betrokken laboratoria worden opgelegd.

In het *tweede onderdeel* stelt de verzoekende partij dat artikel 21, in zoverre het in de wet van 9 augustus 1963 artikel 34*undecies bis*, §§ 1 tot 9, invoegt, en artikel 22, § 1, van de aangevochten wet, ten koste van de betrokkenen tot ontoelaatbare discriminaties leiden met betrekking tot de lasten die worden opgelegd aan de verschillende categorieën van laboratoria, omdat zij voor de periode vóór 1 januari 1991 een stelsel invoeren krachtens hetwelk de terug te vorderen bedragen uitsluitend vastgesteld worden op basis van de omzet van de laboratoria of op basis van de uitgaven voor klinische biologie die door de laboratoria worden teweeggebracht. De wetgever heeft zich weliswaar als doel gesteld de uitgaven voor ambulante klinische biologie binnen een bepaalde begroting te houden, maar de bestreden bepalingen voeren een stelsel in van terugvordering dat geen rekening houdt met de ontwikkeling van boekjaar tot boekjaar van de omzet van de laboratoria en dus met het effectieve aandeel van ieder ervan in het overschrijden van de begroting. Een dergelijke discriminatie ten aanzien van categorieën van laboratoria op grond van hun grootte is niet vatbaar voor objectieve en redelijke verantwoording.

In het *derde onderdeel* stelt de verzoekende partij dat artikel 21, in zoverre het in de wet van 9 augustus 1963 artikel 34*undecies bis*, §§ 10 tot 17, invoegt, en artikel 22, § 2, van de aangevochten wet, die, voor de periode die begint op 1 januari 1991 een stelsel invoeren krachtens hetwelk de terug te vorderen bedragen hoofdzakelijk worden vastgesteld op basis van de omzet van de laboratoria of op basis van de uitgaven voor klinische biologie die door de laboratoria worden teweeggebracht, ten koste van de betrokkenen tot ontoelaatbare discriminaties

leiden met betrekking tot de lasten die aan de verschillende categorieën van de betrokken laboratoria worden opgelegd. Het is echter zo dat, hoewel de wetgever zich als doel heeft gesteld de uitgaven voor ambulante klinische biologie binnen een bepaalde begroting te houden, de bestreden bepalingen van de wet een terugvorderingstelsel invoeren dat slechts accessoir rekening houdt met het effectieve aandeel van ieder in de begrotingsoverschrijding. De « marktaandeelcoëfficiënt » heeft als criterium, vergeleken met het hoofdcriterium, immers een verwaarloosbaar kleine, geplafonneerde invloed, meer bij een stijging dan bij een vermindering en zonder enig correctief in verband met een rechtmatige ontwikkeling. De aldus in het leven geroepen discriminatie kan niet objectief en redelijk worden verantwoord.

In het *vierde onderdeel* stelt de verzoekende partij dat de aangevochten bepalingen, in zoverre zij een stelsel in het leven roepen krachtens hetwelk de terug te vorderen bedragen bepaald worden op basis van progressieve schijven naargelang van de omzet van de laboratoria of naargelang van de uitgaven voor klinische biologie die door de laboratoria worden teweeggebracht zonder het criterium van specialisatie van die laboratoria in aanmerking te nemen, ten koste van de betrokkenen tot ontoelaatbare discriminaties leiden ten aanzien van de lasten die worden opgelegd aan de verschillende categorieën van betrokken laboratoria. De verzoekende partij verwijt de wetgever dat hij geen rekening houdt met de reeksen analyses van hetzelfde type die door de laboratoria worden verricht naargelang van hun specialisatiegraad en derhalve niet op gelijke wijze voor alle laboratoria de schaalvoordelen in aanmerking neemt die gelden als economische grondslag voor de progressiviteit. Die discriminatie kan niet op objectieve en redelijke wijze worden verantwoord.

In het *vijfde onderdeel* stelt de verzoekende partij dat door een stelsel in het leven te roepen volgens hetwelk de terug te vorderen bedragen op basis van progressieve schijven worden vastgesteld naargelang van de uitgaven voor klinische biologie die door de laboratoria slechts voor de analyseprestaties worden gemaakt die verricht worden voor niet-opgenomen patiënten en niet voor opgenomen patiënten en door een stelsel van terugvordering van de overschrijdingen van de totale begroting voor ambulante klinische biologie in te stellen zonder onderscheid te maken tussen de laboratoria die een activiteit in de ziekenhuissector hebben en de andere, de aangevochten bepalingen, die ongelijke situaties gelijk behandelen, ten koste van de betrokkenen tot ontoelaatbare discriminaties leiden ten aanzien van de lasten die aan de betrokken laboratoria worden opgelegd.

Het zesde middel in de zaak met rolnummer 483 stemt inhoudelijk overeen met het derde middel in de zaken met rolnummers 489 tot 493, het zesde middel in de zaak met rolnummer 488, het tweede middel in de zaken met rolnummers 495 en 496 en het vijfde en zesde middel in de zaken met rolnummers 499 en 501.

2.A.7. De verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 484 tot 486, 498, 502 tot 504 voeren als derde middel de schending aan van de artikelen 6 en *Gbis* van de Grondwet *juncto* artikel 14 van het Verdrag van 4 november 1950 tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden en artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol van 20 maart 1952 bij dat Verdrag.

De verzoekende partijen voeren als *eerste onderdeel* aan dat, in zoverre de bestreden bepaling een ongrondwettige ongelijkheid in het leven roept ten aanzien van de verschillende categorieën van laboratoria - onderverdeeld op grond van de uitgavenschijven voor klinische biologie - aangezien de tariefverlaging daadwerkelijk optreedt ten gevolge van de toepassing van de bepaling en zich niet in gelijke mate voordoet ten aanzien van elk van de genoemde categorieën, gelet op de progressiviteit van de terugvorderingen op basis van het omzetcijfer van de laboratoria die een *ristorno* zijn verschuldigd.

De grondwettelijke regels van gelijkheid en niet-discriminatie staan slechts een verschillende behandeling van personen die zich in een gelijke situatie bevinden toe, indien die verschillen op objectieve wijze worden gerechtvaardigd en noodzakelijk zijn voor het nagestreefde doel. Ten deze rechtvaardigt het doel van de wet, namelijk een rechtsgrond bieden aan het terugvorderingssysteem, dit niet, zelfs indien men aanneemt dat het doel van de wettelijke norm de beperking is van de uitgaven van de ziekteverzekering inzake klinische biologie.

Er moet immers worden vastgesteld dat het gehanteerde criterium van onderscheid - het criterium van progressiviteit volgens het omzetcijfer van de laboratoria voor klinische biologie - niet onontbeerlijk is om het nagestreefde doel te bereiken, aangezien een geïndividualiseerd terugvorderingssysteem op basis van de reële deelname van een laboratorium aan de totale budgetoverschrijding volstrekt mogelijk is, nu de uitgaven voor klinische biologie van elk afzonderlijk laboratorium verplicht aan het R.I.Z.I.V. moeten worden meegedeeld krachtens de geldende reglementaire bepalingen.

De verzoekende partijen voegen daaraan toe dat zelfs indien zou moeten worden aangenomen dat het in de

memorie van toelichting bij de wet geïllustreerde schaalvoordeel het gehanteerde criterium van progressiviteit zou verantwoorden, het niet bewezen is dat dit beweerde schaalvoordeel inderdaad bestaat en een onontbeerlijk en progressief onderscheid creëert tussen de laboratoria op basis van het door hen behaalde omzetcijfer.

De verzoekende partijen voeren vervolgens als *tweede onderdeel* aan dat, in zoverre, zelfs indien men subsidiair aanneemt dat het doel van de norm de beperking is van de uitgaven van de ziekte- en invaliditeitsverzekering inzake klinische biologie, het terugvorderingsstelsel zoals het georganiseerd wordt een ongrondwettige ongelijkheid in het leven roept ten aanzien van de laboratoria voor klinische biologie die niet hebben bijgedragen tot de overschrijding van de begroting (bijvoorbeeld door een bewuste omzetsdaling) en de laboratoria die wel hebben bijgedragen tot de overschrijding van de begroting (bijvoorbeeld door een klaarblijkelijke omzetsijging) aangezien die beide categorieën op dezelfde wijze en in dezelfde mate *ristorno's* verschuldigd zijn zonder dat daarbij rekening wordt gehouden met het individuele aandeel van elk laboratorium in de begrotingsoverschrijding.

Conform de rechtspraak van het Arbitragehof zou echter moeten worden aangenomen dat dat verschil in behandeling strijdig is met de artikelen 6 en *bis* van de Grondwet, omdat het terugvorderingsstelsel dat een criterium van onderscheid hanteert dat gebaseerd is op de omzet van de laboratoria voor klinische biologie een ongelijkheid in het leven roept die gelet op het doel niet onontbeerlijk is, tussen de laboratoria met een identieke omzet, naargelang zij al dan niet bijdragen tot de overschrijding van de begroting; bijgevolg roept het een grondwettelijke ongelijkheid in het leven tussen de categorieën van laboratoria, aangezien er een ongrondwettige onevenredigheid bestaat tussen het door de wetgever nagestreefde doel, enerzijds, en de aangewende middelen, anderzijds.

De verzoekende partijen voeren vervolgens een *derde onderdeel* aan. Zij stellen dat de aangevochten bepalingen, in zoverre zij een stelsel in het leven roepen krachtens hetwelk de terug te vorderen bedragen bepaald worden op basis van progressieve schijven naargelang van de omzet van de laboratoria, zonder het criterium van specialisatie van die laboratoria in aanmerking te nemen, ongeoorloofde discriminaties doen ontstaan op het vlak van de lasten die aan de verschillende categorieën van laboratoria worden opgelegd. Zij verwijten de aangevochten wetgeving geen rekening te houden met de reeksen analyses van hetzelfde type die door de laboratoria, afhankelijk van hun specialisatiegraad, worden verricht.

2.A.8. De verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 484 tot 486, 489 tot 493, 498, 502 tot 504 voeren als vierde middel de schending aan van de artikelen 6 en *bis* van de Grondwet *juncto* artikel 20 van de Grondwet.

Zij laten gelden dat de toepassing van het terugvorderingsstelsel leidt tot een al te forse beperking van het recht van vereniging ten aanzien van de aandeelhouders van de vennootschappen, aangezien een vennootschap die niet volgens de normale economische maatstaven en de wettelijke normen kan worden bestuurd, in de onmogelijkheid verkeert om haar doel te bereiken. Het gevolg daarvan is dat de toepassing van dat systeem het niet erg zinvol maakt dat men zich in een vennootschap verenigt die als doel heeft het verlenen van verstrekkingen van klinische biologie ten behoeve van niet in een ziekenhuis opgenomen rechthebbenden.

De verzoekende partijen merken bovendien op dat het recht van vereniging van de hulpverleners inzake klinische biologie door het ingevoerde stelsel in aanzienlijke mate wordt beperkt, aangezien het zich verenigen van diverse klinische biologen met het oog op het doorvoeren van een rationeel beleid ontmoedigd wordt en zelfs zinloos wordt gemaakt door de progressiviteit van de *ristornos*chalen. Zij stellen dat een dergelijke reële en aanzienlijke algemene beperking van het recht van vereniging niet onontbeerlijk is om het beoogde doel te verwezenlijken, zelfs indien men aanneemt dat het doel bestaat in de beteugeling van de uitgaven voor klinische biologie voor niet-opgenomen rechthebbenden.

2.A.9. De verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 484 tot 486, 498, 502 tot 504 voeren als zesde middel de schending aan van de artikelen 6 en *bis* van de Grondwet *juncto* artikel 14 van het Verdrag van 4 november 1950 tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden en artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol van 20 maart 1952 bij dat Verdrag.

Volgens de verzoekende partijen roepen de aangevochten bepalingen, die een stelsel invoeren krachtens hetwelk de terug te vorderen bedragen vastgesteld worden op basis van progressieve schijven naargelang van de uitgaven voor klinische biologie, die uitsluitend worden gedaan in verband met prestaties aan niet in een ziekenhuis opgenomen rechthebbenden, zonder dat daarbij het aandeel in aanmerking wordt genomen van de prestaties die door hetzelfde laboratorium aan de opgenomen rechthebbenden worden verstrekt, een discriminatie

in het leven ten aanzien van de laboratoria die slechts prestaties verstrekken aan niet-opgenomen rechthebbenden, omdat in een laboratorium dat prestaties verstrekt aan opgenomen en niet-opgenomen rechthebbenden de algehele laboratoriuminfrastructuur is ingericht en wordt aangewend voor de totaliteit van de prestaties van klinische biologie die trouwens slechts op administratief vlak op grond van de hoedanigheid van de rechthebbende verschillen, zodat de totaliteit van de geleverde prestaties van klinische biologie in aanmerking zou moeten worden genomen om het beweerde schaalvoordeel vast te stellen.

De verzoekende partijen stellen dat er geen objectieve en redelijke verantwoording is voor het aldus gemaakte onderscheid.

Standpunt van de Ministerraad

3.A.1. Betreffende het « eerste middel » stelt de Ministerraad dat geen van de onderdelen ervan kan worden ingewilligd. De Ministerraad maakt in dat verband verscheidene opmerkingen.

Allereerst, betreffende de rechtmatigheid van het nagestreefde doel, merkt de Ministerraad op dat het doel van de wetgever erin bestaat de onmiddellijke financiële moeilijkheden te verhelpen waarmee het R.I.Z.I.V. zou worden geconfronteerd na de arresten die door het Arbeidshof (8e Kamer) te Brussel op 16 januari 1992 waren gewezen en, verdergaand dan dat doel, de resultaten veilig te stellen van het beleid van beheersing van de uitgaven van de ziekte- en invaliditeitsverzekering in de kritieke sector van de klinische biologie. De Ministerraad stelt dat de beslissing van het Arbeidshof te Brussel, zelfs beperkt wat de gevolgen ervan betreft tot het beslechte geval, de inspanningen in gevaar bracht die sinds 1989 waren geleverd om de uitgaven in te dijken. De Ministerraad merkt anderzijds op dat er een duidelijke wanverhouding is tussen de grond waarop het Arbeidshof het koninklijk besluit van 22 maart 1989 onwettig heeft verklaard, namelijk een vormgebrek, en de ernst van de praktische gevolgen van die beslissing. De Ministerraad concludeert daaruit dat het doel van de wetgever als rechtmatig moet worden beschouwd.

De Ministerraad maakt vervolgens een tweede opmerking ten aanzien van de grondbeginselen van de Belgische rechtsorde waarop de verzoekende partijen zich beroepen en waaraan de bestreden bepaling afbreuk zou doen. De Ministerraad stelt dat het Arbitragehof niet toekomt de opportuniteit te beoordelen van het door de wetgever gekozen procédé, namelijk de bekrachtiging van de besluiten door wetsnormen in de plaats te stellen.

De Ministerraad voegt eraan toe dat de aan de orde gestelde grondbeginselen niet zijn geschonden.

Betreffende de reeds gewezen rechterlijke beslissingen merkt de Ministerraad op dat de bestreden wet de rechtzoekenden de toepassing ervan niet ontzegt, aangezien het immers om definitieve beslissingen gaat die slechts door de aanwending van rechtsmiddelen kunnen worden gewijzigd.

Betreffende de te wijzen rechterlijke beslissingen stelt de Ministerraad dat, zelfs voor diegenen die reeds voor rechtscolleges beroepen hebben ingesteld waarover geen uitspraak is gedaan, niet geldt dat zij aanspraak kunnen maken op de toepassing van een te wijzen rechterlijke beslissing. De Ministerraad voegt eraan toe dat de omstandigheid dat de bekrachtiging door de wetgever de verzoekende partijen het recht zou ontnemen de regelmatigheid van de maatregelen te betwisten objectief verantwoord is. De Ministerraad herinnert in dat verband aan het door het Arbitragehof gewezen arrest nr. 67/92 van 12 november 1992. De Ministerraad voegt er bovendien aan toe dat de verzoekende partijen hun recht van toegang tot een rechter niet verliezen, vermits de grondwettigheid van de wetsbepalingen aan het Arbitragehof kan worden voorgelegd.

Betreffende de inbreuk op het beginsel van niet-retroactiviteit, brengt de Ministerraad arrest nr. 25/90 van 5 juli 1990 van het Arbitragehof in herinnering en stelt dat het ten deze, gelet op het algemene doel dat reeds is gepreciseerd, toegestaan is ervan uit te gaan dat de betwiste retroactiviteit niet kritiseerbaar is, gelet op de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet.

Betreffende het tweede onderdeel van het eerste middel herinnert de Ministerraad eraan dat, betreffende de gewezen rechterlijke beslissingen, de draagwijdte van de wet er niet in bestaat ze te wijzigen.

Betreffende de partijen die een latere rechterlijke beslissing zouden kunnen genieten, stelt de Ministerraad dat

de wet dat niet onmogelijk maakt om de afdoende reden dat, op het ogenblik dat zij wordt aangenomen, afgekondigd en bekendgemaakt, de aangevoerde schuldvordering niet bestaat in het vermogen van die laboratoria. « Hoogstens kunnen zij zich voorstellen of hopen dat zij op hun beurt een gunstig vonnis of arrest verkrijgen in de processen tegen het R.I.Z.I.V. »

3.A.2. Betreffende het « tweede middel » stelt de Ministerraad allereerst dat het onderscheid dat tussen de twee categorieën van laboratoria wordt gemaakt in grote mate kunstmatig is, vermits in werkelijkheid de meeste laboratoria tegelijk tot beide categorieën zullen behoren, zodat niet van discriminatie kan worden gesproken.

De Ministerraad merkt anderzijds op dat de laboratoria die voorgesteld worden als slachtoffer nooit lang onder die discriminatie hebben geleden, vermits de koninklijke uitvoeringsbesluiten van de wet vastgesteld werden op het einde van de maand september en de verschuldigde bedragen reeds de eerste dagen van de maand november 1992 werden gevorderd. De Ministerraad doet tenslotte opmerken dat, indien het Hof zou oordelen dat er een discriminatie is, zij een objectieve grondslag heeft en in een verband van evenredigheid staat met het doel van de wet, zoals hiervoor gepreciseerd.

3.A.3. Betreffende het « derde middel » merkt de Ministerraad op dat de kritiek die door de verzoekende partijen wordt geuit identiek is aan de kritiek die is geformuleerd voor de Raad van State tegen het koninklijk besluit van 22 maart 1989. De Ministerraad preciseert vervolgens het in werking gestelde mechanisme, neemt over wat de auditeur bij de Raad van State in zijn verslag heeft gepreciseerd en doet opmerken dat dat mechanisme de terugvordering beoogt bij de laboratoria voor klinische biologie van bedragen die hun provisoir of provisioneel zijn toegekend voor de verrichte prestaties. De Ministerraad concludeert dat, zo opgevat, het mechanisme geen inbreuk op het recht van eigendom van de laboratoria met betrekking tot de bedragen waarvan de terugbetaling aan het R.I.Z.I.V. van hen kan worden gevorderd inhoudt of inhoudt, noch kan inhouden. Dat mechanisme kan, volgens de Ministerraad, niet beschouwd worden als een onteigening of een verbeurdverklaring en is niet met een belasting gelijk te stellen.

3.A.4. Betreffende het « vierde middel » merkt de Ministerraad op dat het doel van de wetgever erin bestond maatregelen te nemen om de ontwikkeling van de uitgaven voor klinische biologie te beperken of stop te zetten, dat die maatregelen voor de laboratoria bestemd waren maar vervolgens ook voor de voorschrijvende artsen en de begunstigen van de prestaties, zodat geleidelijk aan maatregelen om de overconsumptie in de klinische biologie in te dijken en de uitgaven in die sector te beheersen, zonder afbreuk te doen aan de gezondheidsdoelstellingen, zijn ingevoerd. De Ministerraad stelt dat het niet aan het Arbitragehof toekomt een opportuiniteitsoordeel te vellen over de wijze waarop die doelstelling is nagestreefd, of allereerst de voorschrijvers hadden moeten worden aangepakt en vervolgens slechts de laboratoria, of slechts de voorschrijvende artsen, of nog, slechts de patienten.

3.A.5. Betreffende het « vijfde middel » brengt de Ministerraad in herinnering dat de hier geuite kritiek lijkt op de kritiek die voor de Raad van State reeds is geformuleerd en door de Raad van State terzijde is gesteld. De Ministerraad stelt allereerst dat de verzoekende partijen niet het bewijs leveren dat de ingestelde rustnostelsels een rationeel en doeltreffend, economisch, sociaal en financieel evenwichtig beheer van de laboratoria voor klinische biologie beletten.

De Ministerraad doet ten tweede opmerken dat de vrijheid van handel en nijverheid, die in artikel 7 van het decreet d'Allarde is neergelegd, als rechtsbeginsel slechts wettelijke en geen grondwettelijke waarde heeft, zodat de wetgever de grenzen ervan kan preciseren en afwijkingen erop aanbrengen. Nu is het ten deze echter zo, merkt de Ministerraad op, dat de wetgever de laboratoria voor klinische biologie geen dwingender regels heeft opgelegd dan die welke zijn opgelegd in andere sectoren van de volksgezondheid zoals aan de beheerders van ziekenhuizen of de rusthuizen.

De Ministerraad doet tenslotte opmerken dat indien ervan zou worden uitgegaan dat de bepalingen differentiaties in het leven roepen, die kunnen worden verantwoord gelet op de regels van gelijkheid en niet-discriminatie. Indien het nagestreefde doel dat reeds in herinnering is gebracht in aanmerking wordt genomen, mag men, aldus de Ministerraad, niet vergeten dat de omzet van de laboratoria en dus ook hun winst nauw samenhangt met de uitgaven die door de ziekte- en invaliditeitsverzekering in de sector van de klinische biologie worden gedragen. De Ministerraad concludeert dat de principes van gelijkheid en niet-discriminatie niet beletten dat die laboratoria inzake beheer verplichtingen worden opgelegd die niet op andere hulpverleners in het kader van de ziekte- en invaliditeitsverzekering drukken of dat minder doen.

3.A.6. Betreffende het « zesde middel », eerste onderdeel, merkt de Ministerraad op dat, sinds getracht wordt de uitgaven voor klinische biologie aan banden te leggen, het accent gelegd is op het feit dat de last die door elk laboratorium wordt vertegenwoordigd in de sectoren van de geneeskundige verzorging afhangt van zijn omzet. De Ministerraad stelt dat die opvatting die steunt op de analyse van de marginale kostprijs economisch onweerlegbaar is en de ingestelde progressiviteit verantwoordt.

Betreffende het tweede onderdeel van het zesde middel stelt de Ministerraad dat de wetgever niet kan worden verweten een objectief criterium in aanmerking te hebben genomen door alle laboratoria waarvan de uitgaven binnen eenzelfde schijf liggen op dezelfde manier te behandelen.

Betreffende het derde onderdeel van het zesde middel stelt de Ministerraad dat aan de bepalingen dezelfde logica ten grondslag ligt als die waartegen het tweede onderdeel van het middel opkomt, omdat zij de laboratoria die zich in objectief vergelijkbare omstandigheden bevinden op dezelfde wijze behandelen zonder, door een stelsel van een individueel krediet per laboratorium, met de effectieve bijdrage van elk laboratorium aan de totale uitgavenoverschrijding rekening te houden.

De Ministerraad concludeert dat in dat opzicht het derde onderdeel van het middel niet beter gegrond is dan het tweede.

De Ministerraad merkt tenslotte op dat de nieuwigheid die bij de §§ 10 tot 17 van artikel 34 *undecies bis* is ingevoerd ten opzichte van de §§ 1 tot 9 van hetzelfde artikel erin bestaat dat voor de berekening van de ristorno en de kwartaalvoorschotten rekening gehouden wordt met een correctief dat een functie is van de ontwikkeling van de uitgaven van het betrokken laboratorium ten opzichte van alle uitgaven van alle laboratoria, met andere woorden, van zijn marktaandeel.

De Ministerraad stelt dat de verfijning van het ristornostelsel van het volgende idee uitgaat : de laboratoria waarvan de productie gedurende het jaar sneller is toegenomen dan de productie van de overige laboratoria moeten meer terugbetalen dan de andere, vermits het overschrijden van de totale begroting van dat jaar voor een groter deel aan die laboratoria toe te schrijven is. Daartegenover staat dat de laboratoria die een afnemend marktaandeel hebben, niet vrijgesteld zijn van ristorno's, maar slechts in beperkte mate moeten terugbetalen.

De Ministerraad stelt dat die bepalingen niet in strijd zijn met de artikelen 6 en 6 *bis* van de Grondwet, vermits alle laboratoria waarvan in zekere mate het marktaandeel toeneemt op dezelfde wijze worden behandeld en het ingevoerde stelsel geen ongelijkheid in het leven roept die onredelijk zou zijn of onevenredig in het licht van het nagestreefde doel.

Betreffende het vierde onderdeel van het zesde middel doet de Ministerraad opmerken dat de wetgever krachtens het gelijkheidsbeginsel er niet toe verplicht is rekening te houden met alle en elk van de verschillende situaties waarop hij een regeling wil toepassen.

De Ministerraad doet opmerken dat het stelsel niet is geconcipieerd op grond van het schaalvoordeel dat voor een laboratorium zou gelden wanneer het een bepaalde omzet haalt. De reden daarvoor is dat het onmogelijk is objectief het schaalvoordeel van een laboratorium vast te stellen, omdat dit niet uitsluitend van het omzetvolume afhangt, maar ook van andere en talrijke niet-meetbare factoren, zoals de afstand tussen het laboratorium en zijn cliënten, het organisatievermogen van een laboratorium, de werkmethoden, de graad van specialisatie. De Ministerraad stelt dat er geen objectief criterium is om het effect van al die factoren, waarvan het aantal trouwens niet kan worden vastgesteld, te bepalen. Volgens de Ministerraad is dus het enige objectieve criterium waarmee het schaalvoordeel kan worden gemeten, de omzet, en is dat hoe dan ook het belangrijkste criterium.

Betreffende het vijfde onderdeel van het zesde middel herinnert de Ministerraad aan het arrest nr. 23/89 van 13 oktober 1989 van het Arbitragehof dat het basisonderscheid heeft aanvaard dat door de wetgever tussen de laboratoria wordt gemaakt naargelang zij prestaties van klinische biologie verrichten voor opgenomen dan wel niet-opgenomen patiënten.

3.A.7. Wat het vierde middel in de zaken met rolnummers 484 tot 486, 489 tot 493, 498, 502 tot 504 (2.A.8) betreft, merkt de Ministerraad op dat het recht om zich te verenigen mag worden gereguleerd. De reglementering moet evenwel een wettig doel beogen, een verband vertonen met dat doel en zich onthouden van buitensporige beperkingen van de vrijheid van vereniging. De bestreden bepalingen hebben niet tot doel of als

uitwerking een preventieve beperking van de vrijheid van vereniging of de reglementering van de uitoefening ervan. Er wordt niet aangetoond dat het recuperatiesysteem op beduidende wijze het verenigingsrecht van de betrokken personen zou schenden.

Antwoord van de verzoekende partijen

4.A.1. Aangezien verscheidene memories van antwoord hetzij vrijwel identiek zijn aan de memorie neergelegd in de zaak met rolnummer 483, hetzij een gelijkaardige argumentatie bevatten, worden de argumenten van de partijen hierna samen weergegeven. Voor zover bepaalde memories gegevens vermelden die eigen zijn aan één zaak, wordt dit apart vermeld.

4.A.2. In hun memorie van antwoord preciseren de verzoekende partijen betreffende het eerste onderdeel van het eerste middel dat alle verklaringen die in de commissie van de Senaat door de Minister van Sociale Zaken zijn afgelegd en de memorie die door de Ministerraad is neergelegd voldoende aantonen dat één van de doelstellingen van de wet erin bestaat rechtzoekenden de toepassing van in hun voordeel uitgesproken rechterlijke beslissingen te ontzeggen.

Volgens de verzoekende partijen gaat het hier om een onverholven poging direct in het verloop van individuele gedingen in te grijpen in de hoop de gevolgen ongedaan te maken van in kracht van gewijsde gegane beslissingen in rechte. De verzoekende partijen merken ook op dat de situatie niet correct is beoordeeld, omdat de Ministerraad slechts verwijst naar de arresten die door het Arbeidshof te Brussel op 16 januari 1992 zijn gewezen, terwijl aan die beslissingen een arrest was voorafgegaan dat op 1 februari 1991 was gewezen door de eerste kamer van het Arbeidshof te Brussel en terwijl er ook verschillende beschikkingen bestonden die door de voorzitter van de arbeidsrechtbank waren gewezen.

Betreffende de wanverhouding tussen de motivering van de vaststelling van de onwettigheid en de praktische gevolgen van die vaststelling betwisten de verzoekende partijen dat een dergelijke afweging kan worden gemaakt, omdat het om een verzoek gaat aan alle rechters te beslissen over de wettigheid van de handelingen van de uitvoerende macht, niet zozeer gezien de objectieve vereisten van de regels voor het optreden van die macht maar veeleer op grond van de praktische gevolgen die uit een vaststelling van de onwettigheid kunnen voortvloeien.

Betreffende de verantwoording die door de Ministerraad wordt aangevoerd, laten de verzoekende partijen gelden dat uit een enigszins ernstig onderzoek van de situatie die in de maand mei 1992 bestond, zou hebben kunnen blijken dat de beweerdte onveiligheid of zelfs rechtsonzekerheid niet zo belangrijk was als werd beweerd, aangezien de vroegere regeling onwettig was verklaard in verscheidene rechterlijke beslissingen, ook al werd een verwerpingsarrest van de Raad van State gewezen. De verzoekende partijen laten gelden dat de verschillen in de rechtspraak die in het verleden zijn gebleken niet steeds tot bekrachtigingen door de wetgever met terugwerkende kracht aanleiding hebben gegeven.

Het begrotingsargument kan niet op nuttige wijze worden aangevoerd temeer daar de financiële gevolgen waaraan de Staat wil ontkomen door een inbreuk op grondrechten en -beginselen hun oorsprong vinden in onwettige beslissingen die, in de vorm van besluiten, door de organen van de Staat zijn genomen.

De verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 499 en 501 voegen eraan toe dat de Ministerraad de korte termijn uit het oog verliest die artikel 100 van de wet van 9 augustus 1963 bepaalt voor het betwisten van de R.I.Z.I.V.-facturen, evenals de regels inzake territoriale bevoegdheid.

Betreffende het tweede onderdeel van het eerste middel doen de verzoekende partijen gelden dat, ingevolge beslissingen van arbeidsgerechten, blijkt dat de vroegere regeling door onwettigheid is aangetast, dat die onwettigheid een onrechtmatige daad is in de zin van de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek, dat de toepassing van onwettige en foute beslissingen voert tot het opstellen van de facturen die de laboratoria moeten betalen en dat de schade ontstaat zodra die facturen worden betaald en die schade dus vaststaat. Het recht op herstel, namelijk de terugbetaling van wat ten onrechte is betaald, ontstaat dus op het ogenblik dat de bedragen worden betaald. Bijgevolg ontnemt de bestreden bepaling alle laboratoria een schuldvorderingsrecht. Bijgevolg ook geldt dat, wanneer die bedragen tot het vermogen van het R.I.Z.I.V. blijven behoren, dat een onteigening zonder billijke en voorafgaande schadeloosstelling is, omdat een schuldvordering een goed is in de zin van artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de

Mens en de Fundamentele Vrijheden.

4.A.3. Betreffende het tweede middel preciseren de verzoekende partijen dat, zodra de wetgever het plan opvatte te beslissen dat de bedragen die krachtens de vroegere regeling aan het R.I.Z.I.V. waren gestort, aan het R.I.Z.I.V. zouden blijven toebehoren, hij, om de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie ten aanzien van de laboratoria na te leven, rekening had moeten houden met de omstandigheid dat het R.I.Z.I.V. gedurende verschillende maanden over de onwettig verkregen bedragen kon beschikken, terwijl de laboratoria die de verplichte stortingen daadwerkelijk hadden gedaan daar gedurende diezelfde periode niet meer over beschikten. Hij had derhalve die laboratoria moeten crediteren voor de tegenwaarde van het genot dat het R.I.Z.I.V. van aldus onregelmatig verkregen bedragen had. De verzoekende partijen stellen dat de wetgever, door dit te hebben nagelaten, die laboratoria strenger straft dan toegestaan is gezien de principes van gelijkheid en niet-discriminatie.

4.A.4. Betreffende het derde middel doen de verzoekende partijen opmerken dat het ingevoerde stelsel een on gepaste procedure instelt die niet aansluit bij de werkingsstructuren van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, omdat geen rekening wordt gehouden met de identiteit van de patiënt, noch met zijn lidmaatschap van een verzekeringsinstelling, noch met de aard, de omvang of het aantal verrichte prestaties; er wordt integendeel slechts rekening gehouden met het algemene peil van de ontvangsten die het laboratorium van de verschillende verzekeringsinstellingen uitgekeerd krijgt.

De verzoekende partijen stellen dat zij dus letterlijk buiten de structuren van de ziekte- en invaliditeitsverzekering staan.

De verzoekende partijen betwisten vervolgens de bewering van de Ministerraad die is ontleend aan het verslag van de auditeur bij de Raad van State. De verzoekende partijen stellen dat niet kan worden volgehouden dat de betalingen die door de verzekeringsinstellingen zijn verricht slechts voorschotten zijn met betrekking waartoe achteraf nog rekening en verantwoording moet worden gedaan. Volgens de verzoekende partijen is een dergelijke benadering onverzoeikbaar met het stelsel zoals het werkelijk is. Zij preciseren trouwens dat door de overheid in geen mechanisme is voorzien om bij de verzekeringsinstellingen de werkingskosten terug te vorderen die zij hebben geheven op de bedragen die aan de laboratoria voor klinische biologie werden toegewezen en die ook, in de lijn van de stelling van de Ministerraad, aanleiding zouden moeten geven tot verrekening afhankelijk van de bedragen die later aan het R.I.Z.I.V. worden terugbetaald.

De verzoekende partijen concluderen derhalve dat het niet gaat om de voorlopige betaling door de verzekeringsinstellingen van verrichte prestaties behoudens een regularisering, maar dat het er wel degelijk om gaat in ondraaglijke mate de regelmatige en definitieve betaling te beknotten van regelmatig en definitief verrichte prestaties. De verzoekende partijen stellen dat het aldus ingestelde mechanisme een discriminatie in het leven roept omdat het geen tegenhanger heeft in het stelsel waaraan de hulpverleners zijn onderworpen die betalingen ontvangen van verzekeringsinstellingen in het kader van de ziekte- en invaliditeitsverzekering.

De verzoekende partijen zijn niet alleen van mening dat het aldus in het leven geroepen stelsel op een onteigening, een verbeurdverklaring of een verkapte belasting lijkt, maar stellen bovendien dat het stelsel erger is dan een belasting, aangezien de grondslag van die belasting en het tarief ervan het laboratorium pas lange tijd na de belastbare periode bekend zullen zijn en elke voorzienbaarheid van het stelsel van terugvordering van de begrotingsoverschrijding ten laste van het laboratorium verbieden.

De verzoekende partijen doen ook opmerken dat het ingevoerde stelsel de Koning een discretionaire bevoegdheid verleent in de zin dat bovenop de discriminatie een flagrante schending komt van de grondwettelijke beginselen betreffende de onteigening en de fiscaliteit.

4.A.5. Betreffende het vierde middel doen de verzoekende partijen opmerken dat het volstaat is vast te stellen dat het doel dat de wetgever zich heeft gesteld niet evenredig is met de gevolgen waartoe het gekozen criterium van onderscheid voert : de massale en on gepaste ontzegging, *a posteriori* en niet te voorzien, van regelmatig geïnde honoraria voor de categorie van de natuurlijke personen of rechtspersonen op wie de bepalingen toepasselijk zijn.

Wat de omvang van de ontzegging betreft, noemen zij het reële voorbeeld van een laboratorium dat voor het vierde kwartaal van 1991 een bedrag van voorschotten op *ristorno's* gefactureerd kreeg dat 68 % van zijn omzet vertegenwoordigt.

Betreffende het door de wetgever nagestreefde doel stellen de verzoekende partijen dat niet kan worden ontkend dat de massale en retroactieve ontzegging van honoraria geen verband houdt en niet evenredig is met dat doel.

Volgens de verzoekende partijen spelen niet de laboratoria een rol bij de toename van de consumptie in de sector van de klinische biologie. Twee factoren beïnvloeden immers dat bedrag : het aantal analyses dat enkel afhangt van het voorschrijfgedrag van de artsen en de prijs van de analyses die enkel afhangt van de door de overheid gehanteerde tarifiering. Het criterium is derhalve niet vatbaar voor objectieve en redelijke verantwoording.

Betreffende het opportuniteitsoordeel als grens aan de toetsingsmacht van de constitutionele rechter merken de verzoekende partijen op dat het om een bijzonder omstreden begrip gaat. De verzoekende partijen concluderen derhalve dat het er weinig toe doet theoretische controverses uit te vechten over de vraag of de toetsing van het Hof al dan niet op een opportuniteitstoetsing lijkt en dat het voldoende is te constateren dat het Hof bevoegd is om vast te stellen dat het gekozen criterium van onderscheid niet vatbaar is voor enige objectieve en redelijke verantwoording, omdat er geen evenredig verband bestaat tussen het voor de maatregel gestelde doel en de werkelijk te ver strekkende gevolgen waartoe die maatregel noodgedwongen leidt.

De verzoekende partij in de zaak met rolnummer 488 wijst erop dat de Ministerraad niet geantwoord heeft op haar specifieke grief, namelijk dat ook laboratoria, zoals de verzoekende partij, die hun aandeel in het budget hebben verminderd (met ongeveer 10 % in haar geval), onder het toepassingsgebied van de bestreden bepalingen vallen.

4.A.6. Betreffende het vijfde middel doen de verzoekende partijen opmerken dat het stelsel van *ristorno's* een uitzonderlijk stelsel is dat zich in drie kenmerkende opzichten onderscheidt van de methodes die gewoonlijk gebruikt worden door de overheid :

1. de laboratoria worden trimestriële voorschotten op *ristorno's* aangerekend, vervolgens *ristorno's* op grond van de totale omzet in die sector en niet op grond van hun eigen omzet;
2. daardoor kan de financiële bijdrage die van de laboratoria wordt gevraagd pas achteraf plaatshebben, talrijke kwartalen of zelfs jaren na de periode waarvoor die bijdrage wordt berekend;
3. daardoor is de bijdrage van elk laboratorium voor het laboratorium totaal niet te voorzien, omdat zij zowel afhangt van een zonder meer door de overheid op de begroting ingeschreven bedrag als van een bedrag aan in totaal gemaakte uitgaven waarin het laboratorium slechts een aandeel heeft dat niet betekenisvol is.

Aan de hand van voorbeelden wijzen de verzoekende partijen erop dat de laboratoria momenteel in een stelsel van voorlopige terugvordering zitten dat reeds meer dan vier jaar aanhoudt.

De verzoekende partijen weerleggen bovendien het argument van de Ministerraad volgens hetwelk de vrijheid van handel en nijverheid slechts wettelijke waarde zou hebben. Zij merken op dat zonder zich in de controverse te begeven betreffende de juiste aard van het rechtsprincipe van vrijheid van handel en nijverheid het voldoende is erop te wijzen dat de laboratoria niet opkomen tegen de inbreuk die als zodanig op dat voorschrift wordt gemaakt, maar tegen de discriminatie als gevolg van de beperking die wordt ingesteld op de uitoefening van het recht dat gevormd wordt door de vrijheid van handel en nijverheid.

Betreffende de vergelijking die de wetgever maakt met andere sectoren van de gezondheidszorg merken de verzoekende partijen op dat geen enkele andere categorie van hulpverleners onder een stelsel valt van terugvordering *a posteriori* van financiële bijdragen van een dergelijke grootte, die voor de overheid zelf onvoorspelbaar zijn.

Betreffende het niet failliet gaan van de laboratoria doen de verzoekende partijen opmerken dat de meeste laboratoria nog niet failliet zijn, omdat de meeste ervan geweigerd hebben het R.I.Z.I.V. de trimestriële voorschotten op *ristorno's* die van hen werden gevorderd te betalen.

De verzoekende partijen voegen daaraan toe dat de meeste laboratoria omstandige attesten van de bedrijfsrevisoren overleggen waaruit blijkt dat, indien zij nu het hoofd zouden moeten bieden aan de betaling van alle door

het R.I.Z.I.V. gevorderde bedragen, zij ongetwijfeld in staat van faillissement zouden verkeren.

Betreffende de objectieve verantwoording van de maatregelen doen de verzoekende partijen opmerken dat artikel 34^{undecies} van de wet op de ziekte- en invaliditeitsverzekering, dat door de programmawet van 30 december 1988 is ingevoerd, twee types van door de Koning te nemen maatregelen toestond : maatregelen die ertoe strekken structureel de uitgaven voor klinische biologie te beteugelen en maatregelen om op budgettair vlak de uitgaven te bevrozen wanneer de begroting zou worden overschreden. De laboratoria doen opmerken dat de budgettaire bevrozing reeds vanaf 1989 een feit is, maar dat de structurele maatregelen pas eind 1992 zijn ingevoerd. Alleen al het aankondigen van die maatregelen had onmiddellijk een vermindering van de uitgaven voor klinische biologie tot gevolg, waaruit blijkt dat niet de laboratoria voor klinische biologie aan de basis liggen van het overschrijden van de begroting, en dat de in het kader van de bestreden wet genomen maatregelen, ook al kunnen ze gevolgen hebben voor de begroting, geenszins verantwoord zijn door de determinerende rol die de laboratoria zouden hebben gespeeld in een beweerde toename van de medische consumptie in de sector van de gezondheidszorg.

De verzoekende partijen concluderen dat de doeltreffende manier om het nagestreefde doel te bereiken erin bestaat op de tarieven en het voorschrijfgedrag in te werken en niet de uitgaven budgettair te bevrozen.

4.A.7. Betreffende het eerste onderdeel van het zesde middel weerleggen de verzoekende partijen de objectiviteit en vooral de omvang van de evenredigheid van het gekozen criterium, met behulp van een rapport dat in mei 1989 op verzoek van de Minister van Sociale Zaken door Sobemap werd opgesteld.

Volgens de verzoekende partijen blijkt uit dat rapport dat boven een aantal analyses de winst die door de laboratoria wordt geboekt stagneert wegens de aanzienlijke toename van de kosten, met name van beheer en controle.

Betreffende de omvang van de gemaakte differentiatie stellen de verzoekende partijen dat de progressiviteitstarieven die door de Ministerraad zijn aangegeven en die gaan van 0,5 % voor de uitgavenshijf tussen 5 en 10 miljoen frank tot 9 % voor de uitgavenshijf boven de 400 miljoen frank, duidelijk verkeerd zijn en dat uit een dergelijke vergissing in werkelijkheid blijkt dat de Ministerraad niet juist gedocumenteerd is over het aangevochten systeem. Wat het bepalen van de omvang van de differentiatie betreft, stellen de verzoekende partijen dat moet worden overgegaan tot een correcte lezing van de wet, waaruit blijkt dat de beperkte differentiatie van 0 tot 9 % slechts leidt tot het bepalen van wat het R.I.Z.I.V. de basisterugvordering noemt, die vervolgens vermenigvuldigd wordt met de coëfficiënt Z van het referentiekwartaal om tot de reële terugvordering te komen, namelijk het verschuldigde bedrag dat één tot tienmaal zo groot zal zijn als de basisterugvordering. De verzoekende partijen illustreren een en ander door voorbeelden uit vorige jaren. Eén van die voorbeelden is opnieuw het laboratorium dat voor een factuur betreffende de *ristorno's* van het vierde kwartaal van 1991 aan een bedrag komt van 68 % van zijn omzet. Volgens de verzoekende partijen is de stelling dat binnen afzienbare tijd een groot laboratorium gevraagd zou kunnen worden meer dan 100 % van zijn omzet terug te betalen op de hoogste schijven niet denkbeeldig gelet op de werking van de marktaandeelcoëfficiënt. De verzoekende partijen stellen dus dat er een onbetwistbare inbreuk is op het principe van evenredigheid wanneer een differentiatie van een zo ver strekkende omvang wordt doorgevoerd.

De verzoekende partij in de zaak met rolnummer 495 wijst nog op de praktische moeilijkheden die de toepassing van het systeem meebrengt in haar geval, gezien de in 1989 doorgevoerde fusie tussen de ziekenhuizen van Etterbeek en Elsene.

Betreffende het tweede onderdeel van het zesde middel stellen de verzoekende partijen dat, wanneer de wet afwijkt van het algemeen beginsel van non-retroactiviteit, zij eveneens op de periode vóór 1991 het nieuwe criterium had moeten toepassen dat in aanmerking wordt genomen door het koninklijk besluit van 26 februari 1991 dat rekening houdt met de mate waarin elk laboratorium de begroting overschrijdt.

Betreffende het derde onderdeel van het zesde middel preciseren de verzoekende partijen dat de invoering voor de periode na 1 januari 1991 van het stelsel van de marktaandeelcoëfficiënt in de goede richting gaat, omdat voortaan in zekere mate rekening zal worden gehouden met het effectieve aandeel van elk laboratorium in de overschrijding van de begroting die door de Minister wordt vastgesteld. De verzoekende partijen voegen daar echter meteen aan toe dat de bestreden wetgeving dat criterium onvolledig en inadequaat in aanmerking neemt, zodat de in het eerste onderdeel van het middel aangeklaagde discriminatie nog wordt versterkt.

De verzoekende partijen in de zaken met rolnummer 495 en 496 wijzen erop dat de Ministerraad in het geheel geen verantwoording verstrekt voor de door de wetgever gekozen minimum- en maximumwaarden van de marktaandeelcoëfficiënt.

Betreffende het vierde onderdeel van het zesde middel preciseren de verzoekende partijen opnieuw dat de omvang van de differentiatie die zij reeds aangeklaagd hebben in de vorige onderdelen nog versterkt wordt door andere factoren, met name de weigering rekening te houden met de graad van specialisatie van de laboratoria, die een belangrijk element is om het schaalvoordeel te bepalen.

De verzoekende partijen concluderen daaruit dat hoe dan ook het niet in aanmerking nemen van de graad van specialisatie van het laboratorium of het verrichten van min of meer grote reeksen gelijksoortige analyses voor zover nodig nog eens aantoont dat het stelsel iets abnormaals heeft wat de toepassing *a posteriori* op de laboratoria betreft. De partijen preciseren dat het niet normaal is het criterium van de schaalvoordelen uitsluitend *a posteriori* en uitsluitend met betrekking tot de overschrijding van een door de Minister vastgesteld begrotingskrediet toe te passen. « Ofwel immers is het criterium van schaalvoordelen ten volle verantwoord en moet het op het niveau van de tarifiering inwerken, in alle geval, ongeacht of de begroting al dan niet wordt overschreden; ofwel is het criterium van de schaalvoordelen geen pertinent criterium en is het derhalve evenmin aangewezen het toe te passen wanneer een door de Minister vastgestelde begroting wordt overschreden of wanneer die begroting niet wordt bereikt. »

Betreffende het vijfde onderdeel van het zesde middel stellen de verzoekende partijen dat de omvang van de reeds aangevochten discriminatie nog wordt versterkt door andere factoren zoals het feit dat de wetgever rekening had moeten houden met de omstandigheid dat de laboratoria die zowel in de ziekenhuissector als in de ambulante sector werkzaam zijn, grotere schaalvoordelen behalen dan die welke slechts voor ambulante patiënten werken.

De verzoekende partijen voegen eraan toe dat de ongelijkheid nog wordt versterkt door de transfer binnen de ziekenhuissector tussen de analyses die worden verricht voor de categorie van opgenomen patiënten en de analyses voor de categorie van de ambulante patiënten. Volgens de verzoekende partijen ligt die transfer trouwens aan de basis van de begrotingsoverschrijdingen die alle *ristorno's* verantwoorden die sinds 1989 zijn gevorderd, wat volgens hen de onrechtvaardigheid van hetgeen hen wordt aangedaan versterkt.

De verzoekende partijen concluderen dat in dat perspectief moet worden opgemerkt dat niet alleen de Minister niet tijdig de structurele maatregelen heeft genomen die noodzakelijk zijn om de uitgaven voor ambulante klinische biologie te beperken, maar dat bovendien op zijn initiatief een stelsel is ingevoerd dat een verhoging van de overschrijding van de jaarlijkse begroting inzake ambulante klinische biologie heeft veroorzaakt van 5 % tot 27 % tussen 1989 en 1992.

4.A.8. Wat het middel betreft dat is afgeleid uit de schending van het verenigingsrecht, merken de verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 490 tot 493 op dat niet ontkend kan worden dat de bestreden bepalingen een rationeel of efficiënt beheer van de laboratoria op economisch, sociaal en financieel vlak verhinderen, zoals blijkt uit een rapport van Ernst & Young van 12 mei 1993. Een vennootschap die niet kan worden beheerd volgens de criteria van de economische logica en in overeenstemming met de Belgische boekhoudkundige voorschriften, wordt verhinderd haar maatschappelijk doel te realiseren en de vennoten worden afgeschrikt om er kapitaal in te investeren. De buitensporige inbreuk op het verenigingsrecht is niet vereist om het doel van de bestreden bepalingen te bereiken.

4.A.9. Betreffende het eerste onderdeel van het eerste middel in de zaken met rolnummers 484 tot 486 en 498 stellen de verzoekende partijen dat, hoewel het inhoudelijk doel van de wetgever de beheersing van de uitgaven inzake klinische biologie is, het doel « *ratio legis* » van die bepalingen erin bestaat een regeling die betwist wordt in het kader van artikel 107 van de Grondwet onaantastbaar te maken. Volgens de verzoekende partijen voert een dergelijk doel tot de schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet.

De verzoekende partijen doen opmerken dat voor het in stand houden van het stelsel van terugvordering voor de toekomst de bestreden wetgeving niet noodzakelijk was, vermits de Koning tot herstelling was overgegaan van het door een vormgebrek aangetaste koninklijk besluit van 22 maart 1989, bij het koninklijk besluit van 5 maart 1992.

Betreffende het beveiligen van de resultaten van het terugvorderingsstelsel vanaf het tweede kwartaal van

1989 betwisten de verzoekende partijen dat een dergelijk doel als rechtmatig kan worden aangemerkt en stellen ze dat de Ministerraad zich in dat opzicht niet kan baseren op het arrest van het Arbitragehof nr. 67/92 van 12 november 1992. Zij beroepen zich van hun kant op het arrest nr. 16/91 van 13 juni 1991 waarin volgens hen het Hof een duidelijk standpunt heeft ingenomen in een geschil dat volkomen vergelijkbaar is met de onderhavige betwisting en heeft gesteld dat een wet waarvan de *ratio legis* erin bestaat een vernietigde of betwiste regeling onaantastbaar te maken een onrechtmatig doel nastreeft. Zij wijzen erop dat de Raad van State in zijn advies over de artikelen 20 tot 22 van de wet van 26 juni 1992 trouwens uitdrukkelijk naar dat arrest heeft verwezen.

De verzoekende partijen stellen dat de vergelijking met het arrest nr. 67/92 in verschillende opzichten niet opgaat : artikel 34 *undecies bis* betreft niet de herstelling met inachtneming van de oorspronkelijk miskende vormregels, omdat die herstelling reeds was doorgevoerd bij het koninklijk besluit van 5 maart 1992; in zijn arrest nr. 67/92 heeft het Arbitragehof bij de beoordeling van het nagestreefde doel de wettelijke onmogelijkheid in aanmerking genomen waarin de provincie Brabant zich bevond om de vernietigde handeling opnieuw te verrichten. Nu is het ten deze echter zo, dat er geen sprake kan zijn van enige wettelijke onmogelijkheid die moest worden verholpen; terwijl in arrest nr. 67/92 de wetgever het optreden van de Raad van State niet heeft willen uitsluiten, heeft de wetgever bij de bestreden wet effectief de uitdrukkelijke bedoeling het optreden van de Raad van State en van de hoven en rechtbanken in het kader van artikel 107 van de Grondwet uit te sluiten.

Betreffende het tweede onderdeel van het eerste middel, dat identiek is met het eerste onderdeel van het eerste middel van de andere verzoekschriften, stellen de verzoekende partijen dat het doel van de wetgever erin bestond door de retroactieve bekrachtiging van de betwiste regeling het risico uit te sluiten dat het R.I.Z.I.V., na uitputting van de rechtsmiddelen, de arresten van 16 januari 1992 van het Arbeidshof te Brussel zou moeten uitvoeren : de wetgever beoogde dus met terugwerkende kracht de betrokkenen het voordeel van reeds gewezen rechterlijke beslissingen te ontzeggen.

Betreffende de te wijzen beslissingen verwijzen de verzoekende partijen naar het reeds vermelde arrest nr. 16/91 van het Arbitragehof. Zij laten gelden dat, aangezien immers de retroactieve bepalingen van de bestreden wet onmiddellijk toepasselijk zijn geworden in alle hangende procedures, zij een directe en onmiddellijke impact op die procedures hebben gehad.

De verzoekende partijen betwisten tenslotte het argument van de Ministerraad volgens hetwelk een mogelijkheid bestond een prejudiciële vraag aan het Hof te stellen. Zij stellen dat die redenering niet opgaat want, vóór het optreden van de wetgever, konden de verzoekende partijen zich rechtstreeks tot de rechtbanken en de Raad van State wenden voor de toetsing van de wettigheid van dat stelsel; na het optreden van de wetgever moeten niet de verzoekende partijen zelf, maar wel het rechtscollege het initiatief nemen een prejudiciële vraag te stellen.

4.A.10. Betreffende het tweede middel beroepen de verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 484 tot 486 en 498 zich ter ondersteuning van hun stelling op een rapport van de bedrijfsrevisoren Ernst & Young, dat is opgesteld op initiatief van de coöperatieve vennootschap CDH-Larem.

Betreffende het « faillissement » antwoorden de verzoekende partijen de Ministerraad dat het arrest van de Raad van State nr. 36.414 van 8 februari 1991, een verwerpingsarrest, geen gezag *erga omnes* heeft, maar slechts relatieve uitwerking heeft ten aanzien van de betrokken partijen en dus voor het Arbitragehof niet als een argument kan gelden. De verzoekende partijen voegen daaraan toe dat het arrest van de Raad van State werd gewezen op een ogenblik waarop de factor Z nog 1,5 bedroeg, terwijl die factor voor het eerste en tweede kwartaal van 1992 niet minder dan 7 bedraagt, wat voor de laboratoria die een omzet halen van meer dan vierhonderd miljoen per jaar concreet een *ristorno* betekent van 7 x 9 of 63 % van de schijf van de omzet boven de vierhonderd miljoen. De verzoekende partijen stellen dat rekening moet worden gehouden met de extreme toepassing van het terugvorderingsstelsel, vermits het om een toepassing gaat van de wet die mogelijk blijft en zij stellen dat de wet dus ook getoetst moet worden wat die extreme toepassing betreft die met name in aanmerking is genomen bij het arrest van de voorzitter van de eerste kamer van het Arbeidshof te Brussel, zitting houdende in kort geding, van 1 februari 1991, die de terugvorderingsfacturen schorste, gelet op het duidelijk onredelijke karakter van het stelsel van terugvordering.

De verzoekende partijen doen tenslotte opmerken dat geen laboratoria failliet zijn gegaan als gevolg van het optreden van de rechters in kort geding, om welk optreden eerst door de grote laboratoria en dan zelfs kleine en middelgrote laboratoria is gevraagd, waardoor de uitvoering van de terugvorderingsfacturen systematisch en vanaf de invoering van het stelsel geschorst werd.

Betreffende de normatieve waarde van het decreet d'Allarde van 2-17 maart 1791 laten de verzoekende partijen gelden dat het Arbitragehof een ruime interpretatie van zijn bevoegdheden heeft toegelaten bij de interpretatie van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet, die elke discriminatie, ongeacht de oorsprong, verbieden. Zij stellen dat met toepassing van die rechtspraak het Arbitragehof de vrijheid van handel en nijverheid kan waarborgen, hoewel die niet in de Grondwet wordt gewaarborgd. Zij stellen ook dat die vrijheid een voorwaarde is voor het waarborgen van de economische eenheid van het land en dat het naar analogie van artikel 6, § 1, VI, derde lid, van de bijzondere wet tot hervorming der instellingen logisch is dat de federale overheid ertoe gehouden is dat fundamentele principe, waarvan elke schending eveneens een schending van het gelijkheidsbeginsel is, in acht te nemen en te waarborgen.

Betreffende de beweerdde determinerende rol van de laboratoria voor klinische biologie in de stijging van de uitgaven in die sector laten de verzoekende partijen gelden dat de inkomsten van de laboratoria die grotendeels rechtstreeks afkomstig zijn van de begroting van de ziekte- en invaliditeitsverzekering uitsluitend wegens de organisatie van het Belgische stelsel van de sociale zekerheid, steeds verband houden met de effectief door de laboratoria verleende diensten op voorschrift van de artsen die daarom verzoeken en met de tarieven die vastgesteld zijn binnen de overlegorganen die wettelijk zijn ingesteld.

Zoals de andere verzoekende partijen laten die verzoekende partijen gelden dat de voorschrijvende artsen aan de basis liggen van de vermindering van de uitgaven voor klinische biologie en zij stellen dat dat oorzakelijk verband ook blijkt uit het feit dat de preventieve maatregelen die door de wetgever werden genomen ten aanzien van het voorschrijfgedrag, onmiddellijk een vermindering van de uitgaven voor klinische biologie tot gevolg hebben gehad.

De verzoekende partijen vragen het Arbitragehof inlichtingen in te winnen bij het R.I.Z.I.V. met toepassing van artikel 91 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 betreffende de evolutie van de uitgaven voor klinische biologie sinds het tweede kwartaal van 1989 en eventueel experts aan te stellen met als opdracht het Hof advies te geven betreffende de sociaal-economische gevolgen van de bestreden bepalingen voor de laboratoria voor klinische biologie en betreffende de bestaanbaarheid ervan met de bepalingen van de wet van 17 juli 1975 betreffende de boekhouding en de jaarrekeningen van de ondernemingen.

4.A.11. Betreffende het eerste en het derde onderdeel van het derde middel merken de verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 484 tot 486 en 498 op dat de Ministerraad niet op hun argumentatie ingaat betreffende ongelijke honoraria, maar uitsluitend beweert dat de analyse van de marginale kostprijs onweerlegbaar is vanuit economisch oogpunt. De verzoekende partijen gaan met die redenering niet akkoord en steunen in dat verband op het rapport van de bedrijfsrevisoren Ernst & Young dat reeds hierboven is genoemd. Uit dat document blijkt dat ten onrechte van de stelling is uitgegaan dat een stijgende omzet slechts de variabele kosten beïnvloedt en geen impact heeft op de vaste kosten en dat eveneens ten onrechte verondersteld is dat alle laboratoria waarop die maatregelen van toepassing zijn een haast identieke combinatie hebben van variabele en vaste kosten. Het rapport concludeert dan dat de schaalvoordelen in de sector van de laboratoria voor klinische biologie bijna niet kunnen worden verwezenlijkt, dat er bovendien duidelijk verschillen zijn in de structuur van de kosten van de grote laboratoria en de kleine laboratoria, zodat aan de redelijkheid van de regeling kan worden getwijfeld. De verzoekende partijen voegen eraan toe dat de verfijning door het rekening houden met de marktaandeelcoëfficiënt niets afdoet aan de ongrondwettige grondslag van de regeling die als principieel criterium de omzet neemt die gedurende een bepaalde referentieperiode wordt verwezenlijkt waarop de progressieve ristornoschalen worden toegepast.

De verzoekende partijen doen bovendien opmerken dat de individualisering die voortvloeit uit de toepassing van de marktaandeelcoëfficiënt verminderd wordt, aangezien ervan uitgegaan wordt dat elk laboratorium, alleen al door het feit dat het activiteiten heeft ontwikkeld tijdens de referentieperiode, automatisch aanleiding heeft gegeven tot uitgaven die in zekere zin bijdragen tot het overschrijden van de begroting. De verzoekende partijen stellen dat een dergelijke redenering onredelijk en onjuist is, vermits, wanneer het marktaandeel daalt tijdens de referentieperiode, het laboratorium niet kan worden geacht tot de overschrijding van de begroting te hebben bijgedragen, maar hoogstens kan worden geacht een rechtmatig aandeel in de begroting te hebben gehad. De verzoekende partijen concluderen dat het stelsel van terugvordering dat aldus verfijnd werd alleen het feit bestraft dat activiteiten van klinische biologie worden ontwikkeld, terwijl die activiteiten aan een sociale noodzaak voldoen en de laboratoria erkend zijn en toegelaten op de markt.

Betreffende het tweede onderdeel van het derde middel sluiten de verzoekende partijen zich aan bij de

overwegingen van eerste voorzitter Geysen in het voormelde arrest van 1 februari 1991 en stellen dat het heel goed mogelijk is dat een gelijkelijk objectieve en bruikbare norm ten aanzien van alle betrokken rechtzoekenden aanleiding geeft, zoals ten deze, tot een ongelijke toepassing waardoor ongrondwettige discriminaties kunnen ontstaan die door het Arbitragehof kunnen en moeten worden vastgesteld.

Betreffende het ontwikkelen van een stelsel van individuele kredieten per laboratorium, waarvan de Ministerraad heeft gezegd dat het in de praktijk geen haalbare kaart is, doen de verzoekende partijen opmerken dat het R.I.Z.I.V. sedert jaren over alle gegevens beschikt betreffende de uitgaven voor klinische biologie waartoe de activiteit van elk laboratorium aanleiding geeft, vermits de laboratoria die gegevens moeten mededelen en de wet van 15 februari 1993 in de wet op de ziekte- en invaliditeitsverzekering artikel 34*undecies ter* heeft ingevoegd krachtens hetwelk de Koning aanvullende regels voor de berekening van de kwartaalbedragen en de *ristorno's* kan vaststellen die beoogd worden in artikel 34*undecies bis*, gelet op de reële uitgaven per laboratorium en de genormaliseerde begroting van elk laboratorium berekend volgens nationale parameters die Hij vaststelt. Zij stellen dat een dergelijk stelsel een blauwdruk is voor een stelsel van geïndividualiseerde *ristorno's* dat het mogelijk maakt het criterium van het individuele aandeel van het betrokken laboratorium bij het overschrijden van de begroting te hanteren bij het vaststellen van de *ristorno's*.

4.A.12. Betreffende het vierde middel houden de verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 484 tot 486 en 498 staande en herhalen zij wat in hun verzoekschrift wordt ontwikkeld.

4.A.13. Betreffende het vijfde middel stellen de verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 484 tot 486 en 498 dat de redenering van de auditeur bij de Raad van State in strijd is met de wettelijke bepalingen van de wet op de ziekte- en invaliditeitsverzekering die de wijze bepaalt waarop de prestaties van klinische biologie moeten worden betaald. In dat stelsel zijn de bedragen die door de laboratoria voor klinische biologie worden geïnd geen voorschotten, maar compenseren zij de prestaties die inzake klinische biologie worden verstrekt. De bedragen die gefactureerd en ontvangen worden door de laboratoria zijn een volwaardige vergoeding voor de geleverde diensten, vergoeding die het laboratorium als vermogen ontvangt.

4.A.14. Betreffende het zesde middel stellen de verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 484 tot 486 en 498 dat de Ministerraad vergeet dat er laboratoria zijn die zowel prestaties aan opgenomen uitkeringsgerechtigden als aan ambulante uitkeringsgerechtigden verstrekken en dat wanneer de twee categorieën van prestaties in eenzelfde bedrijfscentrum worden verricht het schaalvoordeel in dat centrum betrekking heeft op alle prestaties, zodat het schaalvoordeel voor het ambulante gedeelte van de prestaties beperkter zal zijn in een gemengd bedrijfscentrum dan in een laboratorium dat slechts prestaties levert aan ambulante uitkeringsgerechtigden. Bijgevolg is er een discriminatie van die twee categorieën van laboratoria die in dezelfde mate aan dezelfde regeling zijn onderworpen.

- B -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

B.1.1. Volgens de Ministerraad doen de verzoekende partijen in de zaak met rolnummer 496 niet blijken van het vereiste belang om de vernietiging te vorderen van de bestreden bepalingen, nu op grond van de door hen naar voor gebrachte algemene beschouwingen niet kan worden vastgesteld waarin het concreet, rechtstreeks en ongunstig effect zou bestaan dat het recuperatiesysteem zou veroorzaken op het vlak van de erelonen en de kwaliteit van de verzorging.

B.1.2. De Grondwet en de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof vereisen dat elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die een beroep tot vernietiging instelt doet blijken van een

belang. Van het vereiste belang doen slechts blijken de personen wier situatie door de bestreden norm rechtstreeks en ongunstig zou kunnen worden geraakt.

B.1.3. Hoewel de bestreden bepalingen betrekking hebben op de uitgaven voor klinische biologie verstrekt aan niet in een ziekenhuis opgenomen rechthebbenden, is het niet uitgesloten en komt het in de praktijk vaak voor dat laboratoria van ziekenhuizen dergelijke verstrekkingen verlenen. De bestreden bepalingen kunnen in die omstandigheden dan ook toepassing vinden op die laboratoria. De financiële situatie van het O.C.M.W. van Brussel, als exploitant van ziekenhuizen met dergelijke laboratoria, en van P. Fondu, diensthoofd van de dienst klinische biologie van het Universitair Brugmann Ziekenhuis, kan nadelig worden beïnvloed door de bepalingen die de financiële middelen die ter beschikking worden gesteld beperken en in voorkomend geval vermindere. Zij doen dan ook blijken van het vereiste belang.

B.1.4. Ook de « Union professionnelle des médecins des hôpitaux universitaires de Bruxelles », een erkende beroepsvereniging van geneesheren, doet blijken van het rechtens vereiste belang, vermits de beperking en in voorkomend geval de vermindering van de voor de ambulante klinische biologie ter beschikking gestelde bedragen, professionele belangen van de beroepsgroep als zodanig rechtstreeks en ongunstig zouden kunnen raken.

Ten aanzien van de afstand in de zaak met rolnummer 495

B.2. Bij brief van 7 december 1993 heeft de verzoekende partij in de zaak met rolnummer 495 het Hof medegedeeld dat zij afstand doet van het geding.

Artikel 98, eerste lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, bepaalt : « De Ministerraad, de Gemeenschaps- en Gewestregeringen, de voorzitters van de wetgevende vergaderingen kunnen afstand doen van hun beroep tot vernietiging. » Het derde lid van dat artikel bepaalt : « Indien daartoe grond bestaat, wijst het Hof de afstand toe, de andere partijen gehoord. »

Dat artikel vermeldt niet, onder de personen die afstand kunnen doen, de natuurlijke personen of rechtspersonen bedoeld in artikel 2, 2°, van de bijzondere wet op het Arbitragehof.

Daar het recht om afstand te doen nauw verbonden is met het recht om een beroep tot vernietiging in te stellen, is artikel 98 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 bij analogie toepasselijk op de in artikel 2, 2°, van de voormelde wet bedoelde natuurlijke personen of rechtspersonen.

Het Hof vermag dus een verklaring tot afstand die uitgaat van een natuurlijke persoon of een rechtspersoon in aanmerking te nemen en het daaraan te geven gevolg te beoordelen.

Niets belet ten deze dat het Hof de afstand toewijst.

Ten gronde

Ten aanzien van de aangevochten bepalingen

B.3. De aangevochten bepalingen zijn de artikelen 20 tot 22 van de wet van 26 juni 1992 houdende sociale en diverse bepalingen.

Artikel 20 van die wet voegt in artikel 34*undecies* van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering een nieuwe paragraaf 8 in die luidt als volgt :

« In vervanging van de bepalingen van de tweede zin van § 1 van dit artikel worden, voor de verstrekkingen verricht vanaf 1 april 1989, de bedragen met dewelke het budget wordt overschreden of zal overschreden worden, teruggevorderd bij de laboratoria voor klinische biologie volgens de criteria en de modaliteiten bepaald in artikel 34*undecies bis*.

In dit geval blijven de bedragen door het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering teruggevorderd op grond van de bepalingen van de tweede zin van § 1, vóór zijn vervanging door vorige alinea, en van zijn uitvoeringsbesluiten, verworven ten belope van de bedragen verschuldigd op basis van de bepalingen van de vorige alinea. »

Artikel 21 van die wet voegt van zijn kant in de reeds genoemde wet van 9 augustus 1963 artikel 34*undecies bis* in dat luidt als volgt :

« § 1. Voor de toepassing van de §§ 1 tot 9 van dit artikel wordt verstaan :

a) onder ' verstrekkingen van klinische biologie ', alle verstrekkingen verleend aan niet in een ziekenhuis opgenomen rechthebbenden, bedoeld in de artikelen 3, § 1, A, II, en C, I, 18, § 2, B, e, en 24 van de bijlage bij het koninklijk besluit van 14 september 1984 tot vaststelling van de nomenclatuur van geneeskundige verstrekkingen inzake verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering;

b) onder ' globaal budget ', het met toepassing van de bepalingen van artikel 34*decies* van deze wet vastgestelde budget van financiële middelen voor de verstrekkingen van klinische biologie, verleend aan niet in een ziekenhuis opgenomen rechthebbenden;

c) onder ' uitgaven voor klinische biologie ', het bedrag dat door de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering verschuldigd is, voor verstrekkingen van klinische biologie, verleend in de loop van een bepaald dienstjaar;

d) onder ' gefactureerde uitgaven voor klinische biologie ', het bedrag voor verstrekkingen van klinische biologie dat door de laboratoria overeenkomstig de reglementering inzake verplichte

ziekte- en invaliditeitsverzekering werd gefactureerd, voor de trimesters van een zelfde dienstjaar gecumuleerd tot en met het voor de toepassing van het in § 5 in aanmerking genomen trimester;

e) onder ' laboratorium ', het laboratorium voor klinische biologie erkend met toepassing van de bepalingen van artikel 153, § 6, 3°, van deze wet;

f) onder ' de dienst ', de Dienst voor geneeskundige verzorging van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering.

§ 2. Wanneer de uitgaven voor klinische biologie voor een bepaald dienstjaar het voor dat dienstjaar vastgestelde globaal budget met ten minste 2 pct. overstijgen, zijn de laboratoria aan het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering een *ristorno* verschuldigd, waarvan het bedrag wordt vastgesteld overeenkomstig de bepalingen van § 3.

Onverminderd het bepaalde in § 7 betalen de laboratoria op dit *ristorno* trimestriële voorschotten waarvan het bedrag wordt berekend overeenkomstig de §§ 4 en 5.

§ 3. Het *ristorno* wordt berekend op basis van de uitgaven voor klinische biologie van het betrokken laboratorium.

In hoofde van de laboratoria wordt het *ristorno* vastgesteld op :

- 1° X maal 0,5 pct. voor de uitgavenshijf tussen 5 en 10 miljoen frank;
- 2° X maal 1,25 pct. voor de uitgavenshijf tussen 10 en 25 miljoen frank;
- 3° X maal 2,25 pct. voor de uitgavenshijf tussen 25 en 50 miljoen frank;
- 4° X maal 3,50 pct. voor de uitgavenshijf tussen 50 en 100 miljoen frank;
- 5° X maal 5 pct. voor de uitgavenshijf tussen 100 en 200 miljoen frank;
- 6° X maal 7 pct. voor de uitgavenshijf tussen 200 en 400 miljoen frank;

7° X maal 9 pct. voor de uitgavenschiif boven 400 miljoen frank.

De waarde van X wordt voor ieder dienstjaar afzonderlijk vastgesteld, in functie van het voor dat dienstjaar te recupereren verschil tussen de uitgaven voor klinische biologie en het globaal budget. In geen geval mag de waarde van X méér bedragen dan 10.

Indien meerdere laboratoria worden uitgebaat door een zelfde natuurlijke persoon, een zelfde rechtspersoon of een zelfde burgerlijke vennootschap, wordt het *ristorno* vastgesteld op basis van de samengevoegde uitgaven van die betrokken laboratoria.

§ 4. Om de in § 2, tweede lid, bedoeld trimestriële voorschotten te berekenen, wordt het globaal budget opgesplitst in trimestriële bedragen die op cumulatieve wijze worden berekend, rekening houdend met het ongelijk procentueel aandeel van de gefactureerde uitgaven voor ieder trimester in de totale gefactureerde uitgaven op jaarbasis. De Koning stelt elk jaar dit procentueel aandeel vast.

Een trimestriële betaling is verschuldigd wanneer de totale voor alle laboratoria samen gefactureerde uitgaven voor klinische biologie :

- het overeenkomstig de bepalingen van het vorige lid voor het eerste trimester van een bepaald dienstjaar vastgesteld bedrag met ten minste 7 pct. overstijgen;
- het overeenkomstig de bepalingen van het vorige lid voor het tweede trimester van een bepaald dienstjaar vastgestelde bedrag met ten minste 5 pct. overstijgen;
- het overeenkomstig de bepalingen van het vorige lid voor het derde trimester van een bepaald dienstjaar vastgestelde bedrag met ten minste 3 pct. overstijgen;
- het overeenkomstig de bepalingen van het vorige lid voor het vierde trimester van een bepaald dienstjaar vastgestelde bedrag met ten minste 2 pct. overstijgen.

§ 5. De trimestriële betaling wordt berekend op basis van de voor de gecumuleerde trimesters van dat dienstjaar door het betrokken laboratorium gefactureerde uitgaven voor klinische biologie.

Ze wordt vastgesteld op :

- 1° Z maal 0,5 pct. voor de uitgavenschiif tussen Y x 5 en Y x 10 miljoen frank;
- 2° Z maal 1,25 pct. voor de uitgavenschiif tussen Y x 10 en Y x 25 miljoen frank;
- 3° Z maal 2,25 pct. voor de uitgavenschiif tussen Y x 25 en Y x 50 miljoen frank;

4° Z maal 3,50 pct. voor de uitgavenschijs tussen Y x 50 en Y x 100 miljoen frank;

5° Z maal 5 pct. voor de uitgavenschijs tussen Y x 100 en Y x 200 miljoen frank;

6° Z maal 7 pct. voor de uitgavenschijs tussen Y x 200 en Y x 400 miljoen frank;

7° Z maal 9 pct. voor de uitgavenschijs boven Y x 400 miljoen frank.

De waarde van Y is gelijk aan het cumulatief procentueel aandeel voor het betrokken trimester berekend op basis van de in uitvoering van de bepalingen van § 4, eerste lid, bij koninklijk besluit vastgestelde procentuele aandelen.

Voor ieder afzonderlijk trimester stelt de Koning de waarde van Z vast in functie van het voor dat trimester te recupereren verschil tussen de gefactureerde uitgaven voor klinische biologie voor het betrokken trimester, en het overeenkomstig de bepalingen van § 4, eerste lid, voor het betrokken trimester vastgestelde bedrag. In geen geval mag de waarde van Z méér bedragen dan 10.

De overeenkomstig de bepalingen van het tweede lid van deze paragraaf vastgestelde trimestriële betaling wordt verminderd met de sommen die door het laboratorium voor de voorafgaande trimesters van het betrokken dienstjaar als trimestriële betaling werden betaald.

Indien meerdere laboratoria worden uitgebaat door een zelfde natuurlijke persoon, een zelfde rechtspersoon of een zelfde burgerlijke vennootschap, wordt het *ristorno* vastgesteld op basis van de samengevoegde uitgaven van die betrokken laboratoria.

§ 6. De dienst is ermee belast de in § 5 bedoelde trimestriële voorschotten in hoofde van elk laboratorium vast te stellen. Hij stelt het betrokken laboratorium bij een ter post aangetekende brief in kennis van de als trimestriële voorschot verschuldigde bedragen.

De trimestriële betaling is betaalbaar binnen dertig dagen na kennisgeving aan het betrokken laboratorium. Bij het verstrijken van deze termijn is het laboratorium van rechtswege in gebreke gesteld voor betaling van de nog verschuldigde sommen.

Bij wanbetaling binnen de in het vorige lid bedoelde termijn brengen de nog verschuldigde sommen een verwijlinterest op van 12 pct. per jaar, te rekenen vanaf het verstrijken van deze termijn tot de dag waarop de betaling plaatsvindt.

Onder de voorwaarden bepaald door de Koning, kan afgezien worden van de toepassing van de in deze paragraaf bedoelde verwijlinteresten.

§ 7. De als trimestriële betalingen voor een bepaald dienstjaar gestorte sommen worden volledig verrekend met het voor hetzelfde dienstjaar verschuldigde *ristorno*.

De dienst stelt elk laboratorium bij een ter post aangetekende brief in kennis van het *ristorno* en van het resultaat van de in het eerste lid bedoelde verrekening, met opgave van het eventuele debet- of creditsaldo.

Het debetsaldo is betaalbaar binnen dertig dagen na kennisgeving aan het betrokken laboratorium. Bij het verstrijken van deze termijn is het laboratorium van rechtswege in gebreke gesteld voor de

betaling van de nog verschuldigde sommen.

Bij wanbetaling binnen de in het vorige lid bedoelde termijn brengen de nog verschuldigde sommen een verwijlinterest op van 12 pct. per jaar, te rekenen vanaf het verstrijken van deze termijn tot de dag waarop de betaling plaatsvindt.

Onder de voorwaarden bepaald door de Koning, kan afgezien worden van de toepassing van de in deze paragraaf bedoelde verwijlinteressen.

De terugbetaling van het eventuele creditsaldo dient door het betrokken laboratorium te worden gevraagd bij de dienst, aan de hand van een formulier dat door deze dienst ter beschikking wordt gesteld.

Het creditsaldo is betaalbaar binnen dertig dagen na ontvangst van de in het vorige lid bedoelde aanvraag. Bij het verstrijken van deze termijn is het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering van rechtswege in gebreke gesteld voor de betaling van de nog verschuldigde sommen.

Bij wanbetaling binnen de in het vorige lid bedoelde termijn brengen de nog verschuldigde sommen een verwijlinterest op van 12 pct. per jaar, te rekenen vanaf het verstrijken van deze termijn tot de dag waarop de betaling plaatsvindt.

§ 8. Indien de voorlopige rekeningen aantonen dat de gefactureerde uitgaven voor klinische biologie voor een bepaald dienstjaar tenminste 3 pct. lager zijn dan het voor het betrokken dienstjaar vastgesteld globaal budget, worden de voor dat dienstjaar als trimestriële betalingen gestorte bedragen aan de betrokken laboratoria terugbetaald.

§ 9. Voor het dienstjaar 1989 wordt voor de cumulatie van de trimestriële bedragen bedoeld in de §§ 4 en 5 geen rekening gehouden met de cijfergegevens voor het eerste trimester.

§ 10. Voor de toepassing van de §§ 10 tot 17 wordt verstaan :

a) onder 'verstrekkingen van klinische biologie', alle verstrekkingen verleend aan niet in een ziekenhuis opgenomen rechthebbenden, bedoeld in de artikelen 3, § 1, A, II en C, I, 18, § 2, B, e), en 24 van de bijlagen bij het koninklijk besluit van 14 september 1984 tot vaststelling van de nomenclatuur van de geneeskundige verstrekkingen inzake verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering;

b) onder ' globaal budget ', het met toepassing van de bepalingen van artikel 34*decies* van deze wet vastgestelde budget van financiële middelen voor de verstrekkingen van klinische biologie, verleend aan niet in een ziekenhuis opgenomen rechthebbenden;

c) onder ' uitgaven voor klinische biologie ', het bedrag dat door de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering verschuldigd is voor verstrekkingen van klinische biologie, verleend in de loop van een bepaald dienstjaar;

d) onder ' gefactureerde uitgaven voor klinische biologie ', het bedrag voor verstrekkingen van klinische biologie dat door de laboratoria overeenkomstig de reglementering inzake verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering werd gefactureerd, voor de trimesters van eenzelfde dienstjaar gecumuleerd tot en met het voor de toepassing van het in § 14 in aanmerking genomen trimester;

e) onder ' laboratorium ', het laboratorium voor klinische biologie erkend met toepassing van de bepalingen van artikel 153, § 6, 3°, van deze wet;

f) onder ' de dienst ', de Dienst voor geneeskundige verzorging van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering;

g) onder ' marktaandeelcoëfficiënt voor het jaar ', de verhouding van de uitgaven van het laboratorium voor het jaar tot de totale uitgaven voor het jaar voor alle laboratoria samen, gedeeld door de gelijkaardige verhouding voor het jaar er vóór; ingeval een laboratorium nog geen twee volledige kalenderjaren erkend is, worden de uitgaven, voor de ontbrekende maanden, in de periode van twee kalenderjaren, welke eindigt bij het aflopen van het betreffende kalenderjaar, gelijkgesteld aan de gemiddelde uitgaven van de drie eerste maanden na de erkenning; ingeval een laboratorium nog geen drie maanden erkend is, wordt de marktaandeelcoëfficiënt gelijkgesteld aan 1;

h) onder ' aangepaste marktaandeelcoëfficiënt voor het jaar 1991 ', de marktaandeelcoëfficiënt voor het jaar 1991 vermenigvuldigd met een correctiefactor gelijk aan 1;

i) onder ' aangepaste marktaandeelcoëfficiënt voor het jaar 1992 ', de marktaandeelcoëfficiënt voor het jaar 1992 vermenigvuldigd met een correctiefactor. Deze correctiefactor is gelijk aan 1 tenzij de marktaandeelcoëfficiënt voor het jaar 1991 minstens 1,15 bedraagt; in dat geval is de correctiefactor gelijk aan de marktaandeelcoëfficiënt van het jaar 1991 verminderd met 0,10;

j) onder 'aangepaste marktaandeelcoëfficiënt voor het jaar 1993 ', de marktaandeelcoëfficiënt voor het jaar 1993 vermenigvuldigd met een correctiefactor. Deze correctiefactor is gelijk aan 1 tenzij de marktaandeelcoëfficiënt in één van de twee voorafgaande jaren minstens 1,15 bedraagt; in dat geval is de correctiefactor de grootste onder de marktaandeelcoëfficiënten van de twee voorafgaande jaren, verminderd met 0,10 ingeval de grootste deze is van 1992 en verminderd met 0,25 ingeval de grootste deze is van 1991, zonder dat nochtans deze correctiefactor kleiner mag zijn dan 1,05;

k) onder ' aangepaste marktaandeelcoëfficiënt voor het jaar 1994 en volgende ', de marktaandeelcoëfficiënt voor het jaar 1994 vermenigvuldigd met een correctiefactor. Deze correctiefactor is gelijk aan 1 tenzij de marktaandeelcoëfficiënt van één van de drie voorafgaande jaren minstens 1,15 bedraagt; in dat geval is de correctiefactor de grootste onder de marktaandeelcoëfficiënten van de drie voorafgaande jaren, verminderd met 0,10 ingeval de grootste

deze is van het jaar dat voorafgaat aan het betreffende jaar, verminderd met 0,25 ingeval de grootste deze is van het tweede jaar dat voorafgaat aan het betreffende jaar, verminderd met 0,40 ingeval de grootste deze is van het derde jaar dat voorafgaat aan het betreffende jaar, zonder dat nochtans die correctiefactor kleiner mag zijn dan 1,05;

l) onder ' aangepaste uitgaven voor klinische biologie van een laboratorium ', de uitgaven voor klinische biologie van het laboratorium vermenigvuldigd met de aangepaste marktaandeelcoëfficiënt voor het jaar;

m) onder ' marktaandeelcoëfficiënt voor het trimester ', de verhouding van de gefactureerde uitgaven van het laboratorium gedurende een periode van vier opeenvolgende trimesters die eindigt met het desbetreffend trimester tot de totale gefactureerde uitgaven voor alle laboratoria samen gedurende dezelfde periode, gedeeld door de gelijkaardige verhouding voor het overeenkomstig trimester in het jaar er vóór; ingeval een laboratorium nog geen acht opeenvolgende trimesters erkend is worden de uitgaven voor de ontbrekende maanden in de periode van acht opeenvolgende trimesters, welke eindigt bij het aflopen van het betreffende trimester, gelijkgesteld aan de gemiddelde uitgaven van de eerste drie maanden na de erkenning; ingeval een laboratorium nog geen drie maanden erkend is wordt de marktaandeelcoëfficiënt gelijkgesteld aan 1;

n) onder ' aangepaste marktaandeelcoëfficiënt voor de trimesters van het jaar 1991 ', de marktaandeelcoëfficiënt voor het betreffende trimester vermenigvuldigd met een correctiefactor gelijk aan 1;

o) onder ' aangepaste marktaandeelcoëfficiënt voor de trimesters van het jaar 1992 ', de marktaandeelcoëfficiënt voor het betreffende trimester vermenigvuldigd met een correctiefactor. Deze correctiefactor is gelijk aan 1 tenzij de marktaandeelcoëfficiënt in één van de vier voorafgaande trimesters minstens 1,15 bedraagt; in dat geval is de correctiefactor de grootste onder de marktaandeelcoëfficiënten van de vier voorafgaande trimesters verminderd met 0,10;

p) onder ' aangepaste marktaandeelcoëfficiënt voor de trimesters van het jaar 1993 ', de marktaandeelcoëfficiënt voor het betreffende trimester vermenigvuldigd met een correctiefactor. Deze correctiefactor is gelijk aan 1 tenzij de marktaandeelcoëfficiënt één van de acht voorafgaande trimesters minstens 1,15 bedraagt; in dat geval is de correctiefactor de grootste onder de marktaandeelcoëfficiënten van de acht voorafgaande trimesters, verminderd met 0,10 ingeval de grootste deze is van het eerste, het tweede, het derde of het vierde trimester dat voorafgaat aan het betreffende trimester, en verminderd met 0,25 ingeval de grootste deze is van het vijfde, het zesde, het zevende of het achtste trimester dat voorafgaat aan het betreffende trimester, zonder dat nochtans die correctiefactor kleiner mag zijn dan 1,05;

q) onder ' aangepaste marktaandeelcoëfficiënt voor de trimesters van het jaar 1994 en volgende ', de marktaandeelcoëfficiënt voor het betreffende trimester vermenigvuldigd met een correctiefactor.

Deze correctiefactor is gelijk aan 1 tenzij de marktaandeelcoëfficiënt in één van de twaalf voorafgaande trimesters minstens 1,15 bedraagt; in dat geval is de correctiefactor de grootste onder de marktaandeelcoëfficiënten van de twaalf voorafgaande trimesters, verminderd met 0,10 ingeval de grootste deze is van het eerste, het tweede, het derde of het vierde trimester dat voorafgaat aan het betreffende trimester, verminderd met 0,25 ingeval de grootste deze is van het vijfde, het zesde, het zevende of het achtste trimester dat voorafgaat aan het betreffende trimester, en verminderd met

0,40 ingeval de grootste deze is van de negende, het tiende, het elfde of het twaalfde trimester dat voorafgaat aan het betreffende trimester, zonder dat nochtans die correctiefactor kleiner mag zijn dan 1,05;

r) onder ' aangepaste gefactureerde uitgaven voor klinische biologie van een laboratorium ', de gefactureerde uitgaven voor klinische biologie van het laboratorium, vermenigvuldigd met de aangepaste marktaandeelcoëfficiënt voor het trimester.

§ 11. Wanneer de uitgaven voor klinische biologie voor een bepaald dienstjaar het voor dat dienstjaar vastgestelde globaal budget met ten minste 2 pct. overstijgen, zijn de laboratoria aan het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering een *ristorno* verschuldigd, waarvan het bedrag wordt vastgesteld overeenkomstig de bepalingen van § 12.

Onverminderd het bepaalde in § 16 betalen de laboratoria op dit *ristorno* trimestriële voorschotten waarvan het bedrag wordt berekend overeenkomstig de §§ 14 en 15.

§ 12. Het *ristorno* wordt berekend op basis van de aangepaste uitgaven voor klinische biologie van het betrokken laboratorium.

In hoofde van de laboratoria wordt het *ristorno* vastgesteld op :

- 1° X maal 0,5 pct. voor de aangepaste uitgaven in de schijf tussen 5 en 10 miljoen frank;
- 2° X maal 1,25 pct. voor de aangepaste uitgaven in de schijf tussen 10 en 25 miljoen frank;
- 3° X maal 2,25 pct. voor de aangepaste uitgaven in de schijf tussen 25 en 50 miljoen frank;
- 4° X maal 3,50 pct. voor de aangepaste uitgaven in de schijf tussen 50 en 100 miljoen frank;
- 5° X maal 5 pct. voor de aangepaste uitgaven in de schijf tussen 100 en 200 miljoen frank;
- 6° X maal 7 pct. voor de aangepaste uitgaven in de schijf tussen 200 en 400 miljoen frank;
- 7° X maal 9 pct. voor de aangepaste uitgaven in de schijf boven 400 miljoen frank.

De waarde van X wordt voor ieder afzonderlijk dienstjaar vastgesteld, in functie van het voor dat dienstjaar te recupereren verschil tussen de uitgaven voor klinische biologie en het globaal budget. In geen geval mag de waarde van X meer bedragen dan 10.

Indien meerdere laboratoria worden uitgebaat door eenzelfde natuurlijk persoon, eenzelfde rechtspersoon of eenzelfde burgerlijke vennootschap, is het *ristorno* vastgesteld op basis van de samengevoegde aangepaste uitgaven van die betrokken laboratoria.

Bij de berekening van het *ristorno* krijgt de aangepaste marktaandeelcoëfficiënt voor het jaar, lager dan 0,70 de waarde 0,70 en krijgt de aangepaste marktaandeelcoëfficiënt hoger dan 2,00 de waarde 2,00.

§ 13. Om de in § 11, tweede lid, bedoelde trimestriële voorschotten te berekenen, wordt het globaal budget opgesplitst in trimestriële bedragen die op cumulatieve wijze worden berekend,

rekening houdend met het ongelijke procentueel aandeel van de gefactureerde uitgaven voor ieder trimester in de totale gefactureerde uitgaven op jaarbasis.

De Koning stelt elk jaar dit procentueel aandeel vast.

Een trimestriële betaling is verschuldigd wanneer de totale voor alle laboratoria samen gefactureerde uitgaven voor klinische biologie :

- het overeenkomstig de bepalingen van het vorige lid voor het eerste trimester van een bepaald dienstjaar vastgesteld bedrag met tenminste 7 pct. overstijgen;
- het overeenkomstig de bepalingen van het vorige lid voor het tweede trimester van een bepaald dienstjaar vastgesteld bedrag met tenminste 5 pct. overstijgen;
- het overeenkomstig de bepalingen van het vorige lid voor het derde trimester van een bepaald dienstjaar vastgestelde bedrag met tenminste 3 pct. overstijgen;
- het overeenkomstig de bepalingen van het vorige lid voor het vierde trimester van een bepaald dienstjaar vastgestelde bedrag met tenminste 2 pct. overstijgen.

§ 14. De trimestriële betaling wordt berekend op basis van de voor de gecumuleerde trimesters van dat dienstjaar door het betrokken laboratorium aangepaste gefactureerde uitgaven voor klinische biologie.

Ze wordt vastgesteld op :

- 1° Z maal 0,5 pct. voor de aangepaste uitgaven in de schijf tussen Y x 5 en Y x 10 miljoen frank;
- 2° Z maal 1,25 pct. voor de aangepaste uitgaven in de schijf tussen Y x 10 en Y x 25 miljoen frank;
- 3° Z maal 2,25 pct. voor de aangepaste uitgaven in de schijf tussen Y x 25 en Y x 50 miljoen frank;
- 4° Z maal 3,50 pct. voor de aangepaste uitgaven in de schijf tussen Y x 50 en Y x 100 miljoen frank;
- 5° Z maal 5 pct. voor de aangepaste uitgaven in de schijf tussen Y x 100 en Y x 200 miljoen frank;
- 6° Z maal 7 pct. voor de aangepaste uitgaven in de schijf tussen Y x 200 en Y x 400 miljoen frank;
- 7° Z maal 9 pct. voor de aangepaste uitgaven in de schijf boven Y x 400 miljoen frank.

De waarde van Y is gelijk aan het cumulatief procentueel aandeel voor het betrokken trimester, berekend op basis van de in uitvoering van de bepalingen van § 13, eerste lid, bij koninklijk besluit vastgestelde procentuele aandelen.

Voor ieder afzonderlijk trimester stelt de Koning de waarde van Z vast, in functie van het voor dat trimester te recupereren verschil tussen de aangepaste gefactureerde uitgaven voor klinische biologie voor het betrokken trimester, en het overeenkomstig de bepalingen van § 13, eerste lid, voor het betrokken trimester vastgestelde bedrag. In geen geval mag de waarde van Z méér bedragen dan 10.

De overeenkomstig de bepalingen van het tweede lid van deze paragraaf vastgestelde trimestriële betaling wordt verminderd met de sommen die door het laboratorium voor de voorafgaande trimesters van het betrokken dienstjaar als trimestriële betaling werden betaald.

Indien meerdere laboratoria worden uitgebaat door eenzelfde natuurlijk persoon, eenzelfde rechtspersoon of eenzelfde burgerlijke vennootschap, is de trimestriële betaling vastgesteld op basis van de samengevoegde aangepaste gefactureerde uitgaven van die betrokken laboratoria.

Bij de berekening van de trimestriële betaling krijgt de aangepaste marktaandeelcoëfficiënt voor het trimester lager dan 0,70 de waarde 0,70 en krijgt de aangepaste marktaandeelcoëfficiënt hoger dan 2,00 de waarde 2,00.

§ 15. De dienst is ermee belast de in § 14 bedoelde trimestriële voorschotten in hoofde van elk laboratorium vast te stellen. Hij stelt het betrokken laboratorium bij een ter post aangetekende brief in kennis van de als trimestriële voorschot verschuldigde bedragen.

De trimestriële betaling is betaalbaar binnen dertig dagen na kennisgeving aan het betrokken laboratorium. Bij het verstrijken van deze termijn is het laboratorium van rechtswege in gebreke gesteld voor betaling van de nog verschuldigde sommen.

Bij wanbetaling binnen de in het vorige lid bedoelde termijn brengen de nog verschuldigde sommen een verwijlinterest op van 12 pct. per jaar, te rekenen vanaf het verstrijken van deze termijn tot de dag waarop de betaling plaatsvindt.

Onder de voorwaarden bepaald door de Koning, kan afgezien worden van de toepassing van de in deze paragraaf bedoelde verwijlinteresten.

§ 16. De als trimestriële betalingen voor een bepaald dienstjaar gestorte sommen worden volledig verrekend met het voor hetzelfde dienstjaar verschuldigde ristorno.

De dienst stelt elk laboratorium bij een ter post aangetekende brief in kennis van het ristorno en van het resultaat van de in het eerste lid bedoelde verrekening, met opgave van het eventuele debet- of creditsaldo.

Het debetsaldo is betaalbaar binnen dertig dagen na kennisgeving aan het betrokken laboratorium. Bij het verstrijken van deze termijn is het laboratorium van rechtswege in gebreke gesteld voor de betaling van de nog verschuldigde sommen.

Bij wanbetaling binnen de in het vorige lid bedoelde termijn brengen de nog verschuldigde sommen een verwijlinterest op van 12 pct. per jaar, te rekenen vanaf het verstrijken van deze termijn tot de dag waarop de betaling plaatsvindt.

Onder de voorwaarden bepaald door de Koning, kan afgezien worden van de toepassing van de in deze paragraaf bedoelde verwijlinteressen.

De terugbetaling van het eventuele creditsaldo dient door het betrokken laboratorium te worden gevraagd bij de dienst, aan de hand van een formulier dat door deze dienst ter beschikking wordt gesteld.

Het creditsaldo is betaalbaar binnen dertig dagen na ontvangst van de in het vorige lid bedoelde aanvraag. Bij het verstrijken van deze termijn is het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering van rechtswege in gebreke gesteld voor de betaling van de nog verschuldigde sommen.

Bij wanbetaling binnen de in het vorige lid bedoelde termijn brengen de nog verschuldigde sommen een verwijlinterest op van 12 pct. per jaar, te rekenen vanaf het verstrijken van deze termijn tot de dag waarop de betaling plaatsvindt.

§ 17. Indien de voorlopige rekeningen aantonen dat de gefactureerde uitgaven voor klinische biologie voor een bepaald dienstjaar tenminste 3 pct. lager zijn dan het voor het betrokken dienstjaar vastgesteld globaal budget, worden de voor dat dienstjaar als trimestriële betalingen gestorte bedragen aan de betrokken laboratoria terugbetaald. »

Artikel 22 van de aangevochten wet bepaalt :

« § 1. De bepalingen van de §§ 1 tot 9 van artikel 34*undecies bis*, zoals ingevoegd bij artikel 21 van de wet van 26 juni 1992 houdende sociale en diverse bepalingen, zijn van toepassing voor de verstrekkingen voor klinische biologie, het globaal budget, de uitgaven voor klinische biologie en de gefactureerde uitgaven voor klinische biologie van 1 april 1989 tot en met 31 december 1990.

§ 2. De bepalingen van §§ 10 tot 17 van artikel 34*undecies bis*, zoals ingevoegd bij artikel 21 van de wet van 26 juni 1992 houdende sociale en diverse bepalingen, zijn van toepassing voor de verstrekkingen van klinische biologie, het globaal budget, de uitgaven voor klinische biologie, en de gefactureerde uitgaven voor klinische biologie vanaf 1 januari 1991. »

B.4. De bestreden bepalingen organiseren een systeem van terugvordering van de bedragen die aan de laboratoria voor klinische biologie zijn toegekend voor prestaties die zij hebben verricht, wanneer het budget voor die uitgaven is overschreden. Twee mechanismen worden ingesteld : het eerste is van toepassing van 1 april 1989 tot 31 december 1990 (§§ 1 tot 9 van artikel 34*undecies bis*), het tweede vanaf 1 januari 1991 (§§ 10 tot 17 van artikel 34*undecies bis*). In beide mechanismen geschiedt de terugvordering in twee fasen. In een eerste fase worden ieder trimester aan de laboratoria voorschotten, aan te rekenen op *ristorno's*, gefactureerd wanneer er een overschrijding is van het voor dat trimester vastgestelde budget. De berekening daarvan geschiedt op grond van de uitgaven voor klinische biologie voor ieder laboratorium volgens schijven waaraan

een coëfficiënt is toegekend die varieert van 0,5 tot 9 %, doch die vermenigvuldigd kan worden met een factor Z die 10 niet te boven mag gaan. In een tweede fase wordt de *ristorno* berekend op grond van de totale uitgaven voor klinische biologie van het laboratorium gedurende één jaar. De berekeningsmethode is dezelfde : de *ristorno* wordt bepaald op grond van de uitgaven voor klinische biologie verdeeld in schijven die een coëfficiënt hebben variërend van 0,5 tot 9 % en die vermenigvuldigd kan worden met een factor X die niet meer dan 10 mag bedragen. In het tweede mechanisme dat werd ingesteld en dat van toepassing is vanaf 1 januari 1991, worden de uitgaven voor klinische biologie die in aanmerking worden genomen aangepast, dat wil zeggen vermenigvuldigd met een «marktaandeelcoëfficiënt » die door de wet wordt bepaald en die ertoe strekt rekening te houden met het respectieve aandeel van ieder laboratorium in de budgetoverschrijding.

Ten aanzien van het eerste middel

B.5. De verzoekende partijen voeren als eerste middel de schending aan van de artikelen 6 en 6*bis* van de Grondwet *juncto* de artikelen 11, 92, 93 en 107 van de Grondwet, de beginselen van de rechtsstaat en van de scheiding der machten, de artikelen 6.1, 13 en 14 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden en artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol van 20 maart 1952 bij het voormelde Verdrag alsmede artikel 14 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten van 19 december 1966.

In het eerste onderdeel stellen de verzoekende partijen dat de bestreden bepalingen, die een bekrachtiging door de wetgever met terugwerkende kracht inhouden, hen de toepassing ontzeggen van gewezen of te wijzen rechterlijke beslissingen.

In het tweede onderdeel stellen ze dat door die bekrachtiging die bepalingen hen retroactief een schuldvorderingsrecht ontnemen dat ontstaan is uit de onwettigheid van de reglementering die de bepalingen willen bekrachtigen.

Betreffende het eerste onderdeel van het middel

B.6. Door de bepalingen van het koninklijk besluit van 22 maart 1989 houdende de criteria en de modaliteiten van terugvordering van de begrotingsoverschrijdingen bij de laboratoria voor klinische biologie door een wettelijke norm te vervangen, heeft de wetgever belet dat de VIIe kamer van de Raad van State zich ten gronde uitsprekt over de eventuele onregelmatigheid van dat aan zijn oordeel onderworpen besluit. De wetgever belet tevens dat de hoven en rechtbanken waarbij geschillen aanhangig worden gemaakt betreffende de uitvoeringsmaatregelen van dat koninklijk besluit zich alsnog zouden uitspreken over de wettigheid ervan met toepassing van artikel 107 van de Grondwet.

Bijgevolg wordt de categorie van burgers waarop het koninklijk besluit van 22 maart 1989 toepasselijk was ongelijk behandeld ten opzichte van de andere burgers die de rechterlijke waarborgen genieten die geboden worden bij artikel 14 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State en bij de artikelen 92, 93 en 107 van de Grondwet *juncto* de in het middel aangevoerde internationaal-rechtelijke bepalingen.

Een dergelijk verschil in behandeling is in strijd met de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet behalve wanneer het objectief en redelijk verantwoord is.

B.7. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat het de bedoeling van de wetgever was een einde te maken aan de rechtsonzekerheid die het gevolg was van tegengestelde rechterlijke beslissingen, enerzijds beslissingen waarbij het koninklijk besluit van 22 maart 1989 wegens de onwettigheid ervan buiten toepassing werd gelaten, anderzijds beslissingen waarbij dat besluit wettig werd verklaard.

B.8. Van de beslissingen waarbij het koninklijk besluit van 22 maart 1989 onwettig was verklaard, steunden sommige op het niet-naleven van vormvoorschriften die de Koning in acht moest nemen. Die vormvoorschriften dienden niet door de wetgever te worden nagekomen. Aan de handeling die hij opnieuw heeft verricht kleven niet de vormgebreken die het koninklijk besluit van 22 maart 1989 konden aantasten.

Bij arrest van het Arbeidshof te Brussel werd het koninklijk besluit van 22 maart 1989 onwettig

verklaard omdat het een discriminerend stelsel van terugbetaling invoerde. De IIIe kamer van de Raad van State verwierp daarentegen bij arrest nr. 36.414 van 8 februari 1991 het beroep tegen datzelfde besluit en bevond alle middelen ongegrond, zowel de middelen waarin vormgebreken werden aangevoerd als die waarin inhoudelijke bezwaren werden geformuleerd, met inbegrip van de middelen gesteund op de schending van het gelijkheidsbeginsel.

De wetgever heeft dus terecht geoordeeld dat de rechtszekerheid in het gedrang kwam door het naast elkaar bestaan van uiteenlopende beoordelingen van de rechtsgeldigheid van eenzelfde regeling. In zoverre de wetgever een nieuwe handeling vaststelt, die het Arbitragehof vermag te toetsen, doet hij in niets af van het grondbeginsel van de Belgische rechtsorde dat rechterlijke beslissingen slechts door het aanwenden van rechtsmiddelen kunnen worden gewijzigd. De omstandigheid dat de rechterlijke waarborgen niet dezelfde zijn ten aanzien van een koninklijk besluit als ten aanzien van een wet is objectief verantwoord : het houdt verband met het verschil dat de Grondwetgever in het leven heeft geroepen, inzake de toetsing van de rechtsgeldigheid tussen wettelijke en bestuursrechtelijke handelingen.

Het eerste onderdeel van het middel is niet gegrond.

Betreffende het tweede onderdeel van het middel

B.9. Door de rechterlijke beslissingen die de verzoekende partijen aanvoeren werd het koninklijk besluit van 22 maart 1989 krachtens artikel 107 van de Grondwet buiten toepassing gelaten. Voor zover die beslissingen in kracht van rechterlijk gewijsde zijn gegaan, beletten zij dat diegenen die ze hebben verkregen gedwongen worden tot terugbetalingen met toepassing van het onwettig verklaarde besluit. Maar zij hebben ten gunste van die verzoekende partijen - en nog minder ten gunste van diegenen die geen partij waren in die gedingen - geen onaantastbaar recht doen ontstaan om voor altijd van iedere terugbetaling te zijn vrijgesteld, vermits een nieuwe vordering tot terugbetaling op een nieuwe akte zou steunen die onbetwistbaar wettig is.

Het enkele feit dat die nieuwe akte uitgaat van de wetgever kan - behoudens het onderzoek van de grondwettigheid ervan - niet als een schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet worden aangemerkt.

Het tweede onderdeel van het middel kan niet worden ingewilligd.

Het eerste middel dient te worden verworpen.

Ten aanzien van het tweede middel (zaken met rolnummers 483, 488 tot 493, 496, 499, 501, 507 en 508)

B.10. De verzoekende partijen leiden een tweede middel af uit de schending van de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie doordat artikel 20 van de aangevochten wet een verschil in behandeling in het leven roept tussen de laboratoria voor klinische biologie die vóór de inwerkingtreding van de aangevochten norm zijn overgegaan tot de effectieve betaling van de door het R.I.Z.I.V. teruggevorderde bedragen, en de laboratoria die, aangezien zij gedurende diezelfde periode geen betalingen hebben verricht, pas gehouden zijn tot het betalen van de voor die periode verschuldigde bedragen vanaf het ogenblik dat die bedragen van hen zullen kunnen worden gevorderd op grond van artikel 34*undecies bis* en de uitvoeringsbesluiten ervan. In feite wordt de wetgever verweten dat hij geen gunstiger rechtsstelsel heeft voorgeschreven voor de laboratoria die voorheen de bedragen hebben betaald, ondanks de twijfels die rusten op het koninklijk besluit van 22 maart 1989 waarbij die betaling is opgelegd.

B.11. Luidens artikel 20 van de wet van 26 juni 1992 treden de bestreden bepalingen ten aanzien van alle erdoor beoogde laboratoria voor klinische biologie in werking op 1 april 1989. Het door de verzoekende partijen aangeklaagde onderscheid vloeit voort uit de combinatie van verschillende beslissingen genomen door verschillende overheden : de koninklijke besluiten die dateren van vóór de wet, hun uitvoering en de tegenstrijdige rechterlijke beslissingen aangaande die besluiten. Het door de verzoekende partijen aangeklaagde verschil in behandeling is niet aan de aangevochten bepalingen toe te schrijven.

B.12. Het Hof stelt vast dat hoewel bij rechterlijke beslissingen de toepassing van het koninklijk besluit van 22 maart 1989 wegens onwettigheid is geweigerd, de Raad van State van zijn kant een beroep tot vernietiging ervan heeft verworpen.

De regels van gelijkheid en niet-discriminatie vereisen niet dat de wetgever maatregelen neemt om een ongelijkheid tussen personen te verhelpen die voortvloeit uit administratieve en rechterlijke moeilijkheden bij gebrek aan vroegere wettelijke maatregelen.

Het tweede middel dient te worden verworpen.

Ten aanzien van het derde middel (zaken met rolnummers 483, 488, 499, 501, 507 en 508) en het vijfde middel (zaken met rolnummers 496 (eerste onderdeel), 484 tot 486, 489 tot 493, 498, 502 tot 504)

B.13. De middelen zijn afgeleid uit de schending van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet in samenhang gelezen met de artikelen 11, 12 en 112 van de Grondwet. De verzoekende partijen zijn van mening dat de aangevochten bepalingen de betrokken personen een gedeelte van de honoraria ontzeggen die wettig en regelmatig werden betaald, op basis van een opgelegd tarief, voor een dienstverlening die wettig en regelmatig werd verstrekt en dat die ontzeggingsmaatregel enkel kan worden beschouwd als een verkapte onteigening, verbeurdverklaring of belasting, waaraan geen enkele van de andere hulpverleners die eveneens terugbetalingen van het R.I.Z.I.V. genieten, onderworpen zijn.

B.14. De aangevochten wet past in een regeling die als doel heeft de overconsumptie van prestaties van klinische biologie tegen te gaan. Om een overschrijding van de begroting bestemd voor die prestaties te verhinderen, heeft de wetgever een systeem georganiseerd om de door het R.I.Z.I.V. boven dat budget betaalde bedragen terug te vorderen. De wetgever heeft aldus de regels waarbij de tussenkomst van de verplichte verzekering in die prestaties is vastgesteld, gewijzigd. Een regeling waarbij een onbeperkte tussenkomst wordt omgebogen tot een voorlopige tussenkomst waarvan het definitieve bedrag beperkt is ontnemt, ongeacht de concrete uitwerking ervan, geen eigendom; zij kan niet worden beschouwd als een onteigening, een verbeurdverklaring of een verkapte belasting.

Ten aanzien van het vierde middel (zaken met rolnummers 483, 488, 507 en 508) en het vijfde middel, tweede onderdeel (zaak met rolnummer 496)

B.15. De verzoekende partijen leiden een vierde middel af uit de schending van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet. Zij zijn van mening dat de aangevochten bepalingen de betrokken personen een gedeelte van de honoraria ontzeggen die wettig en regelmatig werden betaald, op basis van een opgelegd tarief, voor een dienstverlening die wettig en regelmatig werd verstrekt en dat die ontzegging, die als doel heeft de uitgaven voor klinische biologie te beperken, een maatregel is die geen verband, of althans geen evenredig verband houdt met het beoogde doel, aangezien de verzoekende partijen niet aan de oorsprong liggen noch kunnen liggen van de toename van de uitgaven voor klinische biologie, welke wordt veroorzaakt door de toename van de geneeskundige voorschriften.

B.16. Om een overschrijding van het budget van de klinische biologie te vermijden, heeft de wetgever gekozen voor een stelsel dat voor die prestaties de regels wijzigt waarbij de tussenkomst van de verplichte verzekering is vastgesteld, door die tussenkomst te verminderen en de last hiervan door een sector als die van de laboratoria waarvan het omzetcijfer in nauwe relatie staat met de uitgaven die gedragen worden door de ziekte- en invaliditeitsverzekering, te laten dragen op basis van criteria die aan die laboratoria eigen zijn. Veeleer dan rechtstreeks het bedrag van de terugbetaling van de prestaties van klinische biologie door de ziekte- en invaliditeitsverzekering te wijzigen, heeft de wetgever gekozen voor een systeem van terugvordering, dat slechts van toepassing is wanneer het totale budget van de klinische biologie overschreden is. Een dergelijk systeem kan verantwoord zijn in het licht van het beoogde doel dat erin bestaat het budget binnen bepaalde grenzen te houden. Het behoort tot de beoordelingsbevoegdheid van de wetgever te beslissen in welke mate de maatregelen die hij neemt de laboratoria, de verkrijgers van medische verzorging of de voorschrijvende geneesheren dienen te treffen. Het Hof dient over die keuze niet te oordelen, tenzij duidelijk blijkt dat een categorie op een onevenredige wijze door de genomen maatregelen wordt geraakt.

De grief volgens welke de bestreden bepalingen een onevenredige last opleggen, zal bij het zesde middel worden onderzocht.

Ten aanzien van het vijfde middel (zaken met rolnummers 483, 488, 507 en 508), het tweede middel (zaken met rolnummers 484 tot 486, 489 tot 493, 498, 503 en 504) en het

vierde middel (zaken met rolnummers 496, 499 en 501)

B.17. De middelen zijn afgeleid uit de schending van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet, in samenhang met artikel 7 van het decreet d'Allarde van 2-17 maart 1791.

De verzoekende partijen zijn van oordeel dat het stelsel van terugvordering, dat door de aangevochten bepalingen georganiseerd wordt, de laboratoria voor klinische biologie, hun bestuurders of zaakvoerders en hun aandeelhouders verhindert hun laboratorium op verantwoorde wijze te beheren en de werkgelegenheid in hun onderneming te garanderen.

De verzoekende partijen zijn van oordeel dat zij op discriminerende wijze worden geraakt in hun vrijheid van handel en nijverheid die vereist dat eenieder die een beroepsactiviteit uitoefent op een gelijke manier het recht heeft hiervoor de voorafgaandelijk vastgestelde, redelijke vergoeding te ontvangen met inbegrip van een redelijke winst, teneinde hem ertoe in staat te stellen overeenkomstig de economische regels de continuïteit te verzekeren van de onderneming en de werkgelegenheid die zij biedt, alsook het recht om redelijk verantwoorde inkomsten te verkrijgen uit de beoefende nijverheid en de verleende diensten. De verzoekende partijen zijn van mening dat voor het onderscheid waarvan zij het voorwerp zijn, geen objectieve en redelijke verantwoording bestaat.

B.18. Artikel 7 van het revolutionaire decreet van 2-17 maart 1791 «portant suppression de tous les droits d'aides, de toutes les maîtrises et jurandes et établissement de patentes » bepaalt dat eenieder vrij is naar eigen believen een handel te drijven of een beroep, ambacht of vak uit te oefenen.

De vrijheid van handel en nijverheid kan echter niet als een onbeperkte vrijheid worden opgevat. Zij belet niet dat de wet de economische bedrijvigheid van de personen en de ondernemingen regelt. De wetgever zou evenwel het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie schenden indien hij op discriminerende wijze inbreuk zou maken op de vrijheid van handel en nijverheid. Zo gezien is die grief niet verschillend van de grief in het zesde middel en zal zij daar worden onderzocht.

Overigens hebben de aangevochten bepalingen niet tot doel de wijze van uitbating van een laboratorium - en in die mate de vrijheid van handel en nijverheid - maar wel de tegemoetkoming van de ziekte- en invaliditeitsverzekering te regelen.

Ten aanzien van het zesde middel (zaken met rolnummers 483, 499 en 501), het tweede middel (zaak met rolnummer 496), het derde middel (zaken met rolnummers 484 tot 486, 489 tot 493, 498, 502 tot 504) en het vijfde en zesde middel (zaken met rolnummers 499 en 501)

B.19. De verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 483, 488, 489 tot 493, 496, 499 en 501, leiden een middel af uit de schending van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet *juncto* artikel 14 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden en artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij dat Verdrag. Dat middel bevat vijf onderdelen.

De verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 484 tot 486, 489 tot 493, 498, 502 tot 504 voeren als derde middel de schending aan van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet *juncto* artikel 14 van het Europees Verdrag van 4 november 1950 tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden en artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol van 20 maart 1952 bij dat Verdrag. Dat middel stemt overeen met de eerste drie onderdelen van het hierboven beoogde middel.

De verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 484 tot 486, 498, 502 tot 504 voeren als zesde middel de schending aan van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet *juncto* artikel 14 van het Europees Verdrag van 4 november 1950 tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden en artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij dat Verdrag. Dat middel overlapt het vijfde onderdeel van het zesde middel dat is vervat in de verzoekschriften met rolnummers 483 e.v. en zal tegelijk met dat vijfde onderdeel worden behandeld.

B.20. Aangezien de aangevochten bepalingen geen afbreuk doen aan het eigendomsrecht (*supra*, B.14), dient het middel enkel te worden onderzocht in zoverre de schending van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet wordt aangevoerd.

B.21. In een eerste onderdeel stellen de verzoekende partijen dat de aangevochten bepalingen, door een systeem in te voeren krachtens hetwelk de terug te vorderen bedragen worden vastgesteld op basis van progressieve schalen naargelang van de omzet van de laboratoria of volgens de uitgaven voor klinische biologie veroorzaakt door de laboratoria, ten nadele van de betrokken personen ongeoorloofde discriminaties doen ontstaan op het vlak van de lasten die aan de verschil-

lende categorieën van laboratoria worden opgelegd. Zij zijn van oordeel dat de aldus in het leven geroepen discriminatie op basis van de omzet niet verantwoord is en niet kan worden verantwoord ten aanzien van de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie, zodat de wetgever, door het invoeren van een ongelijk systeem van terugvordering van de bedragen waarmee de globale begroting voor ambulante klinische biologie wordt overschreden op basis van progressieve schalen naargelang van de omzet van de laboratoria, de in het middel beoogde bepalingen heeft geschonden.

B.22. De aangevochten bepalingen voeren onder de laboratoria voor klinische biologie een verschil in behandeling in door de *ristorno's* te berekenen op basis van progressieve schalen van de uitgaven.

De waarden X en Z worden vastgesteld volgens een berekeningswijze die een verband instelt tussen het werkelijk bedrag van de uitgaven voor klinische biologie en de begroting die voor de financiering van die uitgaven bestemd is, overeenkomstig artikel 34*undecies* van de wet.

Door de vaststelling van de « marktaandeelcoëfficiënt voor het jaar » (artikel 34*undecies bis*, § 10, g tot r) varieert het *ristornobedrag* voor ieder laboratorium naargelang het laboratorium al dan niet heeft bijgedragen tot de toename van de uitgaven.

Het systeem, dat voor elke identieke prestatie steeds in een zelfde terugbetaling, zonder enige degressiviteit, voorziet, ongeacht het aantal prestaties, houdt geen rekening met het feit dat bij toename van het aantal prestaties het relatieve gewicht van de vaste kosten vermindert en derhalve de opbrengsten stijgen in evenredigheid met de stijging van het omzetcijfer.

In het licht van het door de wetgever nagestreefde doel, dat erin bestaat het bedrag van de uitgaven voor klinische biologie binnen redelijke perken te houden, kunnen de terugvorderingen voor elk laboratorium worden gemoduleerd aan de hand van de omzet en progressief toenemen naargelang van de verhoging ervan. Een dergelijke maatregel, die het stelsel van vaste terugbetaling per prestatie corrigeert door rekening te houden met het dalend relatief aandeel van de vaste kosten, kan niet als onverantwoord worden aangezien.

B.23. Het Hof moet evenwel nagaan of de wetgever, bij de concrete uitwerking van de progressiviteit, geen inbreuk heeft gemaakt op het evenredigheidsbeginsel.

Het bestreden artikel 21 van de wet van 26 juni 1992 heeft in de wet van 9 augustus 1963 een artikel 34*undecies bis* ingevoegd, dat in de paragrafen 3, 5, 12 en 14, tweede lid, een combinatie vaststelt van percentages van de uitgaven van 0,5 tot 9 % vermenigvuldigd met een waarde van X of Z die maximum 10 mag bereiken.

Die combinatie leidt ertoe dat - de zogenaamde « marktaandeelcoëfficiënt » buiten beschouwing gelaten -, zelfs in de maximale hypothese van een waarde X of Z die 10 bereikt, aan de laboratoria van klinische biologie met een omzetcijfer tot 5.000.000 frank geen *ristorno* wordt opgelegd, terwijl aan de laboratoria met een omzetcijfer tot en met 200.000.000 frank, voor de diverse schijven tussen 5.000.000 en 200.000.000 frank, een *ristorno* wordt opgelegd, die niet als kennelijk onevenredig kan worden beschouwd.

Wat de schijven boven 200.000.000 frank betreft, wordt een *ristornobedrag* opgelegd, waarvan het bedrag van die aard is dat het voor de grootste laboratoria niet meer renderend is hun omzetcijfer nog op te voeren. Het is evenwel niet kennelijk onevenredig, in het kader van de tegemoetkomingen van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, een beleid te voeren dat streeft naar de beheersing van de uitgaven en dat daartoe de overdreven ontwikkeling ontmoedigt van laboratoria die, hoewel zij sinds 1989 zeer goed op de hoogte waren van de wettige doelstelling van de wetgever, niettemin een groeibeleid zijn blijven voeren.

Overigens moet worden vastgesteld dat zodra het geheel van de uitgaven zal zijn beperkt tot een bedrag dat in de buurt ligt van dat van de begroting die ervoor is uitgetrokken, de parameters X en Z automatisch zullen worden teruggebracht tot waarden die het bedrag van de *ristorno's* evenredig zullen verminderen.

Het eerste onderdeel van het middel is niet gegrond.

B.24. In het tweede en derde onderdeel stellen de verzoekende partijen dat de artikelen 21 en 22 van de aangevochten wet tot ondukbare discriminaties leiden met betrekking tot de aan de verschillende categorieën van laboratoria opgelegde lasten omdat zij een stelsel invoeren krachtens hetwelk de terug te vorderen bedragen uitsluitend of voornamelijk vastgesteld worden onder verwijzing naar de omzet van de laboratoria of naar de door die laboratoria veroorzaakte uitgaven

voor klinische biologie. De verzoekende partijen stellen dat de wetgever zich weliswaar tot doel heeft gesteld de uitgaven voor ambulante klinische biologie binnen een bepaalde begroting te behouden, maar dat de bestreden bepalingen een terugvorderingsstelsel invoeren dat geen of niet voldoende rekening houdt met de ontwikkeling van boekjaar tot boekjaar van de omzet van de laboratoria en dus met het effectieve aandeel van elk ervan in de begrotingsoverschrijding. Zij stellen dat een dergelijke discriminatie tussen categorieën van laboratoria op grond van hun omvang niet voor enige objectieve en redelijke verantwoording vatbaar is.

In het vierde onderdeel verwijten de verzoekende partijen de wetgever bovendien dat hij geen rekening houdt met het criterium van specialisatie van de laboratoria. De verzoekende partijen verwijten de wetgever dat hij geen rekening houdt met de series van analyses van hetzelfde type die door de laboratoria worden verricht op grond van hun specialisatiegraad en dat hij derhalve voor alle laboratoria niet op gelijke wijze de schaalvoordelen in aanmerking neemt die gelden als economische grondslag voor de progressiviteit.

B.25. Wat de drie onderdelen van het middel samen betreft, dient er vooreerst aan te worden herinnerd dat de wetgever een stelsel van terugvordering van de bedragen heeft ingesteld die bovenop de begroting die hij had vastgesteld zijn uitbetaald, door verschillen te maken die objectief verantwoord zijn en zonder dat blijkt dat de maatregelen die hij heeft genomen kennelijk onevenredig zijn met de doelstelling die hij nastreeft, zoals gezegd onder B.20 en B.23.

Het komt het Hof niet toe te beslissen of het criterium van de « marktaandeelcoëfficiënt », toegepast vanaf 1 januari 1991, vóór die datum had moeten worden toegepast (tweede onderdeel), noch of dat criterium meer moet spelen bij de berekening van de *ristorno's* (derde onderdeel) en evenmin of een bijkomend onderscheid moet worden gemaakt naargelang van de specialisatiegraad van de betrokken laboratoria (vierde onderdeel). Het komt de wetgever immers toe, na vergelijking van de technische problemen en de administratieve moeilijkheden die inherent zijn aan elke berekening van *ristorno's*, te beoordelen of een meer verfijnd terugvorderingsstelsel op doeltreffende wijze kan functioneren.

De wetgever zou evenwel het gelijkheidsbeginsel schenden indien hij, zonder de door de verzoekende partijen vooropgestelde verschillen te maken, maatregelen had genomen waarbij aan bepaalde categorieën van laboratoria de betaling wordt opgelegd van *ristorno's* die kennelijk

onevenredig zijn in vergelijking met die welke andere laboratoria moeten betalen.

Het Hof, dat ten deze geen kennelijke onevenredigheid vaststelt, zou de keuze van de wetgever niet kunnen bekritisieren zonder een louter opportunitetsoordeel te vellen.

Het tweede, het derde en het vierde onderdeel van het middel zijn niet gegrond.

B.26. Tot slot stellen de verzoekende partijen dat de aangevochten bepalingen, door een stelsel in te voeren krachtens hetwelk de terug te vorderen bedragen worden vastgesteld per progressieve schijven op grond van de uitgaven voor klinische biologie die door de laboratoria slechts voor de analyseprestaties worden gemaakt die worden verricht voor niet-opgenomen patiënten en niet voor opgenomen patiënten en door een stelsel van terugvordering in te voeren van de overschrijdingen van de totale begroting voor ambulante klinische biologie zonder een onderscheid te maken tussen de laboratoria die een activiteit in de ziekenhuissector hebben en de andere, ongelijke situaties gelijk behandelen en tot discriminaties leiden met betrekking tot de lasten die aan de betrokken laboratoria worden opgelegd. De verzoekende partijen voegen eraan toe dat de ongelijkheid wordt versterkt door de overdracht die binnen de ziekenhuizen tot stand wordt gebracht van de analyses die voor de categorie van de opgenomen patiënten worden verricht naar analyses die voor de categorie van de ambulante patiënten worden verricht.

B.27. Vanuit het oogpunt van de begroting kan het onderscheid tussen de laboratoria die prestaties van klinische biologie verrichten voor opgenomen rechthebbenden en die welke ze verrichten voor niet-opgenomen rechthebbenden, objectief en redelijk worden verantwoord. De wetgever heeft elk van die twee categorieën van laboratoria grenzen opgelegd met betrekking tot de terugbetaling van de prestaties van klinische biologie door rekening te houden met de eigenheid van elke categorie. De prestaties van klinische biologie die door laboratoria worden verricht voor opgenomen rechthebbenden worden niet integraal terugbetaald : de tegemoetkoming van de ziekteverzekering in die prestaties wordt voor de opgenomen rechthebbenden door het ziekenhuis vastgesteld op basis van een forfaitair honorarium dat per verpleegdag wordt betaald, zoals artikel 34*octies*, § 1, van de wet van 9 augustus 1963 bepaalt.

De wetgever heeft geen inbreuk gemaakt op het gelijkheidsbeginsel vermits hij elke categorie van laboratoria grenzen heeft opgelegd wat de tegemoetkoming van de ziekteverzekering betreft.

Het komt het Hof niet toe de door de verzoekende partijen aangeklaagde abusieve overdrachten te beoordelen, omdat zij niet uit de wetgeving zelf voortvloeien.

Het middel dient te worden verworpen.

Ten aanzien van het vierde middel (zaken met rolnummers 484 tot 486, 489 tot 493, 498, 502 tot 504)

B.28. De verzoekende partijen voeren een middel aan dat is afgeleid uit de schending van de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet, *juncto* artikel 20 van de Grondwet, doordat de bestreden bepalingen de verstrekkers van ambulante klinische biologie zouden ontmoedigen zich te verenigen voor de uitoefening van hun activiteit.

B.29. Artikel 20 van de Grondwet erkent het recht om zich te verenigen en verbiedt dat recht aan preventieve maatregelen te onderwerpen. Uit die bepaling volgt evenwel niet dat de wetgever ertoe gehouden zou zijn aan personen die zich verenigen de middelen te geven om een bepaalde economische activiteit te ontwikkelen. De door de wetgever aangenomen bepalingen die de tegemoetkoming van de verplichte verzekering tegen ziekte en invaliditeit wijzigen door haar te beperken, doen geen afbreuk aan de vrijheid van vereniging.

Het middel dient derhalve te worden verworpen.

Om die redenen,

het Hof

- wijst de afstand in de zaak met rolnummer 495 toe;

- verwerpt de beroepen.

Aldus uitgesproken in het Nederlands, Frans en het Duits, conform artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 20 januari 1994.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

L. De Grève